

UPPSALA
UNIVERSITET

Abort/Motstånd

En diskursanalytisk studie av de svenska abortkritiska organisationerna
Ja till livet och Människorätt för ofödda

Elin Hunger

C-uppsats

Centrum för Genusvetenskap
Uppsala Universitet

Abort/motstånd: En diskursanalytisk studie av de svenska abortkritiska organisationerna *Ja till livet* och *Människorätt för ofödda*

Elin Hunger
C-uppsats i Genusvetenskap
VT 2012
Handledare: Helena Wahlström

Abstract

Abort/Motstånd är en diskursanalytisk studie av text och bild hämtade från den internetbaserade verksamheten hos de svenska abortkritiska organisationerna *Ja till livet* och *Människorätt för ofödda*. Uppsatsens övergripande syfte är att urskilja hur kvinnan och hennes kropp konstrueras inom antiabortrörelsens internetbaserade verksamhet – det vill säga den diskursordning som behandlas.

Det teoretiska ramverket utgår från kvinnligt subjektskap och kroppslighet, abort analyseras även i relation till graviditet och/eller moderskap. Analysen tar avstamp i kvinnans situation och behandlar body/mind-distinktionen, samt problematiserar denna i relation till den medicinska västerländska diskurs som ofta fråntar den gravida kvinnan subjektsstatus. Av analysen framgår det att huvuddragen i motståndsdiskurserna, i relation till kvinnlig autonomi, karaktäriseras av tre drag: att fostret tilldelas super-subjektstatus, att den gravida kvinnan berövas sitt subjektskap och att kvinnor som vill göra abort närmast porträtteras som monster. Detta innebär i förlängningen att gravida kvinnor avhumaniseras – eller att de riskerar att betraktas som levande kuvöser.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<u>INLEDNING</u>	3
BAKGRUND	4
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
MATERIAL OCH METOD	5
<i>DISKURSANALYTISKT ANGREPPSSÄTT</i>	6
<i>AVGRÄNSNING</i>	7
TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	8
<i>BEGREPP OCH KÖNSTEORETISK UTGÅNGSPUNKT</i>	10
<i>POSITIONERING</i>	11
TIDIGARE FORSKNING	11
<u>ANALYS OCH KARTA ÖVER DISKURSORDNINGENS TVÅ RUM</u>	13
MÄNNISKORÄTT FÖR OFÖDDA. FOLKMORD PÅGÅR	14
JA TILL LIVET. FAMILJEN FRAMFÖR ALLT	16
TVÅ VÄGAR MED MÅNGA MÖTESPLATSER	19
<i>ETT ABSOLUT NEJ (?) OCH VISUELLA FRAMSTÄLLNINGAR</i>	19
<i>STOREBROR SER DIG – ELLER STATENS DOLDA AGENDA</i>	21
<i>MÄNNISKOVÄRDESPRINCIPEN (LIVET) VS KVINNLIG AUTONOMI</i>	23
<i>KVINNAN OCH (SEXUAL)MORALEN</i>	27
<i>KVINNAN ÄR MODER – MANNEN ÄR SUBJEKT</i>	31
<u>OCH PATRIARKATET SKÄLVDE – SAMMANFATTANDE DISKUSSION</u>	33
<u>REFERENSER</u>	36
<i>TRYCKTA KÄLLOR</i>	36
<i>ELEKTRONISKA KÄLLOR</i>	37
<i>JA TILL LIVET</i>	37
<i>MÄNNISKORÄTT FÖR OFÖDDA – MRO</i>	38

INLEDNING

Två kvinnor jag ofta hört talas om men aldrig har träffat är Horan och Madonnan. De rör sig som två skuggor i periferin i mitt och många andra kvinnors liv – skygga för dagsljus men ändå så närvarande. De är olika, men omges av ett patriarkalt skimmer som tycks hjälpa dem att återuppstå trots feminismens många begravningsförsök. De för en ambulerande tillvaro och påminner om att kvinnor gärna får definieras utifrån de män som cirkulerar i deras liv; den generella gruppen män får genom dessa kroppslösa schabloner således makt att göra kvinnor till antingen sexuella objekt eller till upphöjda och asexuella mödrar – till två stereotyper som trots sina olikheter berättar en historia om att kvinnor ofta definieras utifrån män. (Gemzöe 2002:101)

För snart tre år sedan tog jag min reseguide i ena handen och min dåvarande pojkvän i den andra, och åkte till Indien. Jag ville som så många andra i den första världen uppleva det *annorlunda*¹ och så kom det att bli. Det mest omvälvande jag var med om gällde dock mig själv snarare än omgivningen – jag tvingades att för första gången förhålla mig till Horan då det i kontexten inte accepterades att en ogift kvinna hade ett förhållande med en man. Inom mig växte raseriet men också skammen över att inte kunna påverka andras omdömen om mig – omdömen baserade på hur jag förhöll mig till det manliga könet.

Tids nog kom mina upplevelser i Indien att öppna mina ögon på ett aningen oväntat sätt: när jag sju månader senare återkom till Sverige upplevde jag att den sexistiska problematiken följde mig i hälarna. Jag insåg så småningom att bytet av sammanhang hade gett mig möjlighet att kritiskt granska den sociala miljö jag tidigare varit hemmastadd i och vars strukturer delvis varit mig fördolda. Insikten innebar för mig ett uppvaknade i fråga om att talet om kontexten – i det här fallet Sverige som ett relativt jämställt land - påverkar förståelsehorisonten och upplevelsen av denna.

Idag upplever jag att det går att identifiera många antifeministiska strömningar i det svenska samhället och jag ser det växande abortmotståndet som ett av de mer explicita, då det handlar om utomståendes självtillskrivna rätt att deklarerat kvinnors (o)möjlighet att kontrollera sina egna kroppar. Om abortmotståndarnas idéer skulle implementeras i den svenska nationella politiken skulle det också innebära att talet om abort – antiabortdiskurserna – skulle omforma sociala praktiker så till den grad att lagen förespråkar våld på den kvinnliga kroppen.

En intressant aspekt av abortfrågan är den motsägelsefulla roll kvinnor tilldelas gentemot män: män och kvinnor gör barn tillsammans men kvinnor bär och föder dem – vilket således innebär att kvinnor inte kan slippa undan konsekvenserna av en graviditet *samtidigt* som de har

¹ Jag vill påpeka att jag är medveten om att detta är/kan ses som en del av ett kolonialt arv med inslag av orientalism, men tyvärr har jag inte utrymme att diskutera det här.

makten över den där lagstiftningen tillåter det. För att studera abortmotstånd kommer jag därför utgå från kvinnans *situation* och uppsatsen kommer att handla om hur man ser på kvinnan i de diskurser som söker utmana den rådande lagstiftningen.

BAKGRUND

Sverige införde fri abort fram till den artonde graviditetsveckan år 1975 och abortlagen innebär att det är den gravida kvinnan som själv tar beslut kring graviditetens eventuella avslutande. Fri abort är därmed en medborgerlig rättighet och kräver inget speciellt underlag eller argumentation. Den kvinna som genomgår abort har därutöver rätt till stödsamtal hos kurator. (Bardell-Carlbring 2012)

Vägen till den svenska abortlagens tillkomst var lång och föregicks bl.a. av en våg av abortresor till Polen där fri abort infördes 1959. De första organisationerna att framföra krav på fri abort i Sverige var Folkpartiets ungdomsförbund och Socialdemokratiska studentförbundet år 1963 samt Liberala studentförbundet året därpå. Den fria aborten motiverades med att den gav kvinnor möjlighet att styra över sina liv, minskade antalet komplikationer till följd av illegala aborter och avhjälpste problemet med att barn föddes oönskade. (Lennerhed 2008:174)

Värt att poängtera är att det främst var män som kom till tals i den politiska debatten kring abort, Birgitta Gyllner från Liberala Studentklubben var en av få kvinnor som bröt den manliga dominansen. Gyllner hävdade att det samhällsideal som växt fram premierade individens frihet och självförverkligande, men att denna rätt förvägrades oönskat gravida kvinnor. (Lennerhed 2008:179) När dagens abortlag infördes år 1975 var den en följd av en utdragen och fokusskiftande debatt: frågan hade gått från att vara en socialmedicinsk till en feministisk-emancipatorisk sådan. Det var Liberalernas krav på minskat statligt förmynderi under 1960-talet i samklang med feministernas fokus på kvinnans rätt över den egna kroppen under 1970-talet som till sist möjliggjorde lagens införande. (Lennerhed 2008:184f)

Att den fria aborten numera ifrågasätts aktualiseras i den debatt som i viss mån är global. Debatten i USA och Europa är den som fått störst genomslag i svensk dagspress då denna rapportering ofta gäller bakslag – det vill säga delstater i USA eller länder i Europa som inskränker en tidigare liberal abortlagstiftning. Nationen Sverige är inte befriad från den globala kontexten och exempel på restriktioner som motiverar mig att skriva denna uppsats är att de amerikanska delstaterna år 2011 mottog 1100 lagförslag på att inskränka aborträtten – och att flera av förslagen trädde i kraft 2012 (Lagerwall 2013). Med anledning av detta riktade Jon O'Brien, ordförande för amerikanska Catholics for Choice, i en intervju i RFSUs tidning *OTTAR* ett varnande finger mot Europa då han menar att de amerikanska tendenserna sprider sig (Hemlin & Lindquist 2012). Att O'Brien har en poäng – och att världen hänger samman – speglas i att EU valt maltesiske Tonio

Borg till ny kommissionär för hälso- och konsumentfrågor, trots att han är stark abortmotståndare och motsätter sig såväl homosexualitet som skilsmässor (Fredriksson 2012). Exemplet är bara ett axplock, men del av den mörka horisont mot vilken jag granskar ett tvärsnitt av de svenska antiabortdiskurserna.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Uppsatsens syfte är att urskilja hur kvinnan och hennes kropp konstrueras inom den svenska antiabortrörelsens internetbaserade verksamhet. Detta uppnås med frågeställningarna:

Vad karaktäriserar diskurserna inom diskursordningen?

Hur framställs kvinnan och hennes kropp?

Vilka idéer om kön figurerar i framställningarna?

MATERIAL OCH METOD

För att analysera de svenska antiabortdiskurserna vänder jag mig till Internet – den virtuella plats som kommit att bli den självklara källan till information i dagens samhälle. Jag har valt att använda mig av respektive hemsida för de abortkritiska organisationerna *Ja till livet* och *Människorätt för ofödda* (MRO). De är utvalda på grund av sina framträdande positioner och för att deras strategier för att motarbeta den fria aborten skiljer sig åt. Att hämta material från internet, eller mer precist att analysera de diskurser som florerar på två hemsidor, medför dock vissa svårigheter. Jag avser att analysera hemsidorna som *helhet* – men var börjar och var slutar en hemsida som med länkar breder ut sig i den virtuella världen? Svaret på den frågan är godtyckligt, men min lösning blev att skriva ut samtliga texter från *Människorätt för oföddas* hemsida, blogginlägg undantagna, samt att göra ett urval från *Ja till livets* som är större.

Då jag har gjort mitt urval har jag gett material som *Ja till livet* själva bedömer vara fakta företräde. Jag har prioriterat text framtagen av organisationen själv. Det betyder att jag i vissa fall förbisett länkar till information om aborter, men jag bedömer *syftet* med att presentera viss fakta som viktigare än informationen i sig.

I mitt material inkluderade jag till en början blogginlägg från den blogg *Ja till livet* driver, men i analyskedet upplevde jag att mängden material var ohanterlig, varvid denna text exkluderades. Av samma skäl valde jag bort information från *Livlinan*, det vill säga *Ja till livets* telefonrådgivning för gravida kvinnor. Mitt slutgiltiga material kom att bli 12 längre artiklar (om 2-

14 sidor) och tre sidor bilder från *Människorätt för ofödda* samt 19 artiklar i varierande längd (om 1-4 sidor) från *Ja till livet*, varav flera illustreras med bilder².

DISKURSANALYTISKT ANGREPPSSÄTT

För att analysera mitt material kommer jag använda mig av textanalys, i huvudsak inriktad på diskursanalys. Begreppet *diskurs* betyder här ett bestämt sätt att *tala om* och *förstå* världen. Utgångspunkten för min analys är således att sättet man talar om världen också är med och skapar såväl den som de sociala relationer och identiteter den rymmer.

Diskursanalys bygger på socialkonstruktivistisk grund och dess utmärkande premisser är ett kritiskt förhållningssätt till ”självklar” kunskap, betoning av historisk och kulturell specificitet samt synliggörande av samband mellan kunskap och sociala processer. Inom analysen anses världen därmed inte vara given på förhand eller ha någon bestämd karaktär, förhållningssättet är således *antiessentialistiskt*. Sambandet mellan kunskap och sociala processer (eller handlingar) betonar i sin tur att de rådande världsuppfattningarna hela tiden måste vidmakthållas. Upprätthållandet av olika diskurser styr således vilka typer av handlingar som i sammanhanget blir (o)tänkbara och har därmed en direkt inverkan på människors handlingsfrihet.

Ovan förda resonemang implicerar att diskurser också rymmer en maktdimension – olika kunskapsregimer konkurrerar med varandra om möjligheten att skapa vår sociala omvärld. Diskursanalysens syfte blir därmed att kartlägga strukturen i kunskapsregimen och begreppet *sanning* har en stark koppling hit. Sanningen kan nämligen i diskursanalytisk mening aldrig uttryckas, då det är omöjligt att tala från en position utanför diskursen. Inom diskursanalys söker man därför efter *sanningseffekter* i materialet, påståenden som inom diskursen uttrycks som givna men som går att spåra till en given kunskapsregims förståelse av omvärlden.

Utgångspunkten för det diskursanalytiska angreppssättet är att människan skapar sig tillträde till världen genom språket, men att språket aldrig exakt kan återge den utan skapar en alternativ *representation* av denna. Språket är så att säga med och skapar världen – förändras språkbruket kommer också synen på världen att förändras. (Winther-Jørgensen & Philips 1999:7-30)

Den textanalys jag kommer att genomföra influeras av *kritisk diskursanalys*, men kommer inte att följa den slaviskt. Bilderna i mitt material kommer att tolkas som text så långt det är möjligt. Analysmetoden baseras främst på teorier av Norman Fairclough och Ruth Wodak och inriktar sig på relationen mellan diskursiv praktik och social samt kulturell utveckling. Den största skillnaden mellan mitt och upphovspersonernas behandling av metoden ligger i synen på social

² I analysen förekommer en mängd citat – många av dem felstavade och med grammatiska fel. Jag vill redan nu, för den noggranne läsaren, påpeka att dessa återgivningarna speglar den ursprungliga texten.

praktik: till skillnad från dem anser jag att det inte finns några fördiskursiva handlingar – samtidigt förenas vi i tanken om att diskurserna kan påverka den sociala praktiken.

Inom den kritiska diskursanalysen ses produktion och konsumtion av texter som en viktig social praktik som *konstituerar* den sociala världen såväl som de identiteter och relationer den rymmer. Det är även i texten som reproduktion och förändring av diskursen äger rum och analysens syfte är att belysa den diskursiva dimensionen hos sociala fenomen. Diskursens *konstitutiva* inverkan på den sociala världen antas inom den kritiska diskursanalysen också fungera omvänt – diskursen *konstitueras* också av andra sociala praktiker och speglar på så vis också sociala processer.

Fairclough inför i analysen begreppet *diskursordning*, som står för summan av de (olika) diskurser som florerar inom en social domän eller institution. I mitt fall kommer hemsidornas samlade texter att utgöra diskursordningen. Förändring av en diskurs inom den sociala domänen kan komma att påverka de övriga – det vill säga påverka hela diskursordningen. Samtidigt kan brist på samstämmighet orsaka friktion.

I min analys kommer jag inledningsvis att se till *textens egenskaper*, det vill säga textens vokabulär, grammatik och disposition. Här kommer textens *modalitet* att vara av vikt, det vill säga *på vilket sätt* texten kommer till uttryck, exempelvis kommer jag undersöka skribentens grad av instämmande i det som uttrycks – graden av *affinitet* – och om texten innehåller *sanningseffekter*. Därefter kommer den *diskursiva praktiken* bakom texten att granskas, det vill säga de produktions- och konsumtionsprocesser texten baseras på. Det betyder att jag undersöker vilka redan etablerade genrer/diskurser det går att finna i texten – textens *interdiskursivitet* – och som författaren förlitar sig på att läsaren är införstådd med. Det sista steget i analysen blir att sammanföra textanalysen med mina frågeställningar: *målet* med analysen är därmed att ta reda på vilket handlingsutrymme diskurserna tilldelar verkliga kvinnor och således också hur diskurserna kan påverka den sociala praktiken. (Winther-Jørgensen & Philips 1999:66-96)

AVGRÄNSNING

Min uppsats uppehåller sig vid motståndsdiskurserna kring abort, eller närmare bestämt två större organisationers hemsidor. Jag kommer därför inte att uppehålla mig vid den mediedebatt som stundom brusar upp kring abort³.

³ Exempelvis har det uppstått en debatt kring Sverigedemokraterna, som lämnat in förslag på lagändringar gällande den fria aborten. På deras officiella hemsida (sverigedemokraterna.se) går det under ”Vår politik A till Ö” och ”Abort” att läsa att ”Partiet förordar, liksom de flesta länderna i Europa, fri abort fram till den 12:e graviditetsveckan. För abort efter den 12:e veckan till följd av medicinska eller andra tungt vägande skäl ska det krävas tillstånd av Socialstyrelsen.” Detta är alltså ett förslag på en markant minskning av antalet fria abortveckor, som sedan 1975 uppgått till 18 veckor.

Ett annat bortval gäller den könsdimension som ofta påläggs abort då *selektiva aborter* diskuteras, exempelvis att flickfoster aborteras för att de är just flickor. Aspekten kommer inte att behandlas då jag anser frågan för komplex för att kunna problematiseras i denna kontext.

Vidare består mitt material av den information som går att nå via *internet* och avgränsningen är såväl praktisk – för att göra mängden material hanterbar – som ett försök att utgå från den information de flesta av hemsidornas besökare tar del av. Min uppfattning är således att majoriteten av besökarna inte skickar efter det material, böcker och broschyrer, organisationerna erbjuder att (kostnadsfritt) sända den som är intresserad av att veta mer.

TEORETISKA UTGÅNGSPUKTER

Det teoretiska ramverk uppsatsen lutar sig mot har en uppkomst som spänner över tiden, såväl teori från 1940-talet som modern sådan kommer användas för att förstå och tolka materialet. Frasen ”Man föds inte till kvinna, man blir det.” – hämtad från Simone de Beauvoirs (tegelsten) *Det andra könet*, första gången utgiven 1949, kommer att vara central (de Beauvoir 2002:325). Den läsning jag gör av *Det andra könet* (DAK) gör att verket relaterar till modern teori rörande kvinnans kropp och subjektskap: i mångt och mycket kommer abort att analyseras i relation till graviditet och/eller moderskap – eller snarare som ett bortval av detsamma. Moderskap tar plats i uppsatsen därför att det går att förstå som en central aspekt av att *bli kvinna* – varvid en abort kan skava och göra motstånd mot konstruktioner av kvinnlighet⁴. Utöver detta kommer subjektskap och det västerländska särskiljandet av body/mind vara centralt då det förklarar varför kvinnan oftare än mannen sammankopplas så starkt med sin fysiska kropp.

Mitt avstamp görs som sagt i de Beauvoirs *Det andra könet* – en uppgörelse med patriarkatets⁵ myter om kvinnan och en fenomenologisk studie av kvinnans *situation*, skriven i syfte att belysa den könsmaktsordning som får verkliga konsekvenser i kvinnors liv. (de Beauvoir 2002:23-38) Enligt de Beauvoir är ett tänkande i motsatssystem, alteritet, fundamentalt i det mänskliga tänkandet. Det innebär att såväl individer som grupper är beroende av *andra* för att förhålla sig till sig själva och att särskiljandet av ”de Andra” utförs i syfte att skapa hierarkisk (under)ordning; förhållandet mellan könen präglas av att mannen är det positiva, men samtidigt neutrala och kvinnan definieras därmed som negativ avvikelse. Kvinnan länkas även samman med sin kropp och blir till (det sexuella) *objektet kvinna* samtidigt som mannen ses som ett intellektuellt

⁴ Många aborter görs dock av kvinnor som redan är mödrar – hos dem blir abort, trots att det inte är ett bortval av *moderskap*, ett avbrott i den ständiga *process* det innebär att vara/bli kvinna.

⁵ Kate Millett införde begreppet *patriarkat* som instrument för att analysera den manliga dominansen på alla nivåer i samhället och det är också hennes förståelse av begreppet jag själv tillämpar. Denna tolkning öppnar upp för att vissa kvinnor givetvis innehar maktpositioner i samhället – men att den generella gruppen män har mer makt än den generella gruppen kvinnor. (Millett 2012:33f.)

subjekt. de Beauvoir konstaterar krasst: "[...] hon är det oväsentliga gentemot det väsentliga. Han är Subjektet, han är det Absoluta, hon är den Andre.". (de Beauvoir 2002:25ff)

I uppsatsen kommer jag tillämpa två könade begrepp hämtade från de Beauvoir: *immanens* och *transcendens*. Enligt de Beauvoir är kvinnan dömd till negativ immanens: en fastlåsning i ett mer infantilt stadium och en cirkulär rörelse av *reproduktion* och upprätthållande. Mannen tilldelas däremot transcendens, förmågan att kunna välja sin egen väg, sträva mot egna mål och att överstiga potentiella hinder.⁶(de Beauvoir 2002:37f) Med hjälp av de Beauvoirs syn på kvinnans situation kommer jag förklara varför kvinnan tilldelas ett outtalat *ansvar* för människans reproduktion – vilket gör att abort går att framställa som onaturligt och avvikande.

En annan del av det teoretiska ramverket utgörs av Robyn Longhurst, som i *Bodies. Exploring fluid boundaries* (2001) skriver att kvinnor begränsas av sina kroppar i större utsträckning än män. Detta beror dels på dualismen och särskiljandet av body/mind där kvinnan, i enlighet med de Beauvoir, är förknippad med kropp snarare än förnuft och dels på att kvinnans kropp anses vara instabil. Den kvinnliga kroppens instabilitet är tätt sammanknuten med läckage – det vill säga att den kvinnliga kroppen förväntas läcka i större utsträckning än den manliga. Att kvinnans läckage uppfattas som mer hotfullt (än mannens) baseras på antagandet om att den manliga kroppen, liksom maskuliniteten, har (ideologiska) fasta gränser. Flytande blir därför detsamma som negativ kvinnlig irrationalitet, samtidigt som soliditet får ett likhetstecken till positiv maskulin rationalitet - i enlighet med konstruktionen av *alteritet*. Den kvinnliga kroppen blir då (återigen) en motpol till normalitet och genom *andrafiering* det som konstruerar maskuliniteten som intakt.

Andrafiering innebär därtill att kvinnans levda erfarenhet undermineras, då hon inte anses vara kapabel till rationalitet. Den gravida kvinnan drabbas kanske hårdare än någon annan av sanktioner, då hon befinner sig i ett tillstånd där omgivningen betraktar henne som en potentiellt briserande kropp – hon hotar att splittras i två och blir därmed närmast en symbol för instabiliteten mellan insida och utsida. Longhurst egen forskning har visat att omgivningen därför ofta tar på sig rollen som kvinnans förmyndare och ger många oombedda råd och riktlinjer till den gravida kvinnan. Samtidigt internaliserar många gravida kvinnor denna syn på sig själva – att de hotar ordningen och inte är förnuftiga – och drar sig därför undan i linje med Michel Foucaults tankar om självdisciplinering. (Longhurst 2001:1-28) Såväl de Beauvoirs teori som Longhurst

⁶ Jag vill inflika att de Beauvoir har kritiserats för att cementera uppfattningen om könet som något stabilt och fördiskursivt – men jag väljer att läsa *Det andra könet* på det sätt Judith Butler gör då hon skriver, "Beauvoir, of course, meant merely to suggest that the category of women is a variable cultural accomplishment, a set of meanings that are taken on or taken up within a cultural field, and that no one is born with a gender – gender is always acquired." (Butler 2007:151). Jag upplever att jag då kan utgå från den fasta kategorin *kvinnor* vilket i mitt fall lämpar sig för att tala om abort och graviditet – men att jag samtidigt kan redovisa att denna kategorisering snarare är en anpassning till mitt material än en uppfattning om fördiskursiva egenskaper hos könen.

förklarar varför kvinnors erfarenheter undermineras och deras rationalitet ifrågasätts och jag kommer visa att detta också återspeglas i diskursernas syn på kvinnans (o)förmåga att ta ”rätt” beslut kring den egna kroppen.

I *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture, and the Body* (2003) problematiserar Susan Bordo i sin tur den tyngd kvinnans kropp utgör på hennes person i den västerländska kulturen – det vill säga konsekvensen av den body/mind-dualism som gör kvinnan till kropp – en kropp som ofta beskrivits som själens djuriska fångelse. Precis som de Beauvoir menar Bordo att kvinnan genom att definieras som kropp också blivit till negativiteten i sig: ”[...] whatever it may be: distraction from knowledge, seduction away from God, capitulation to sexual desire, violence or aggression, failure of will, even death.” (Bordo 2003:5). Vidare menar Bordo att kvinnor ofta kommit att internalisera denna tro – vilket leder till en kollektiv skuld och bristande självförtroende. Kvinnans kroppslighet får även konsekvenser i relation till abort och havandeskap – vilket Bordo diskuterar i kapitlet med den talande rubriken ”Are Mothers Persons?”. Bordo redogör där för hur den medicinska västerländska diskursen i allt större utsträckning fråntar den gravida kvinnan subjektstatus och jag kommer visa att denna syn på kvinnan är karaktäristisk inom abortmotstånd. (Bordo 2003:3-14; 71-97).

BEGREPP OCH KÖNSTEORETISK UTGÅNGSPUNKT

I uppsatsen förekommer ett antal begrepp som bäst förstås i relation till uppsatsens könsteoretiska utgångspunkt. Min egen uppfattning av kön är socialkonstruktivistisk vilket innebär att det vi uppfattar som ”naturligt” avseende könsskillnader och olika beteenden är resultat av hur sociala praktiker gör att vi förstår vår omvärld. (Rosenberg 2002:24). I mitt material behandlas dock kvinnor och män som dikotoma kategorier och i min analys gör jag därmed en anpassning därefter. Jag kommer således att särskilja *kön* från *genus* och därmed referera till kvinnor då jag talar om personer som kan bli gravida och/eller har kvinnligt könsorgan och män då jag talar om personer med manligt könsorgan. *Genus* kommer att referera till det socialt konstruerade könet. Därmed kommer kön och genus att ses som, om än i samspel, två från varandra skilda parametrar. Vidare kommer *femininitet/kvinnlighet* och *maskulinitet/manlighet* att ses som socialt konstruerade attribut som hör samman med olika personers konstituerande av *genus* och därmed *inte* ses som essentiella egenskaper hos könen.

Min könsteoretiska utgångspunkt är en förenkling: jag är medveten om att även *särskiljandet* av kön och genus *i sig* medför vissa svårigheter. Detta för att även förståelsen av det biologiska könet har sociala pålagringar, vilket Fanny Ambjörnsson förtydligar då hon refererar till Judith Butler: ”Trots att avsikten med genusbegreppet var att poängtera kulturens påverkan, menar Butler att en uppdelning mellan kön och genus tenderar att återskapa föreställningen om att det

existerar en naturlig, förkulturell och ursprunglig manlighet och kvinnlighet.” (Ambjörnsson 2006:110).

POSITIONERING

Donna Haraway skriver i *Situated Knowledge: The Science Questions in Feminism and the Privilege of Partial Perspective* om forskarens behov av *situering*, det vill säga positionering gentemot undersökningsområdet. Haraway menar att forskaren måste erkänna att de egna erfarenheterna och den tidigare erhållna kunskapen kommer att påverka forskningen – och att det inte går att vara objektiv, det vill säga tala utanför diskursen.

Ett begrepp som återkommer i Haraways resonemang är *god trick*. Ett god trick är inte önskvärt i forskningen, då det innebär att forskaren ger sken av att ha studerat ett fenomen uppifrån och fullständigt objektivt (oförkroppsligat om man så vill) vilket enligt den feministiska vetenskapsteorin är omöjligt. (Haraway 1988:575-599)

Med Haraway som förebild vill jag därför förtydliga att jag intar en kritisk hållning gentemot det material jag undersöker. Framst för att jag skriver från en feministisk synvinkel där jag ser inskränkningar av den fria aborträtten som ett övergrepp på den kollektiva såväl som enskilda kvinnliga kroppen, men också för att jag inte ser eventuellt höga aborttal som ett problem i sig. Jag har också en syn på moderskap som delvis är hämtad från Simone de Beauvoir, då hon skriver att det inte finns någon modersinstinkt, utan att kvinnans hållning bestäms av den situation hon befinner sig i (de Beauvoir 2002:607). Jag har dock för avsikt att förhålla mig reflexivt till mitt material och understödja min analys med feministisk teori. Förvisso har även denna reflexivitet sina begränsningar: granskningen av antiabortdiskursen sker utifrån min egen position i en feministisk dito. Det kan dock ses som en given konsekvens av att ha *god tricks* (och ett avståndstagande därifrån) i beaktande. Vidare tar jag också för givet att *feminismen* som helhet rymmer många positioner och ser min egen analys som en möjlig feministisk analys bland många andra.

TIDIGARE FORSKNING

Det finns närmast ändlöst med litteratur och forskningsrapporter om abort och dess (främst medicinska) konsekvenser men betydligt mindre om abort*motstånd* som specifikt undersökningsområde. Då min uppsats uppehåller sig vid hur kvinnan och hennes kropp konstrueras inom diskursen, faller medicinsk forskning såväl som psykologiska studier utom ramarna för relevant tidigare forskning. Av samma anledning är existentiell forskning om abort inom religionsvetenskapen skilt från mitt ämne.

Resultat av svensk forskning avseende det samtida *svenska* abortmotståndet finns i stort sett inte. I databasen DiVA finns inte en enda träff på ”abortmotstånd Sverige” eller ”abortmotstånd” och en sökning på endast ”abort” ger ett skralt resultat (2013-05-16). Samtliga publikationer behandlar abort ur ett medicinskt, psykologiskt eller teologiskt perspektiv, eller cirkulerar kring händelser längre bak i tiden.

En sökning på ”abortmotstånd Sverige” i Libris databas (2013-05-16) ger inga relevanta träffar, med undantag för *Ja till livets* egen tidskrift *Enim*. ”Abortmotstånd” ger ett bredare resultat, men domineras av de ämnesområden jag beskrivit ovan. Boken *I det tysta: resor på Europas abortmarknad* (Dahlqvist, Annika 2012) behandlar dock konsekvenserna av abortförbud i Europa och världen och *Kroppspolitik: om moder Svea och andra kvinnor* (Eduards, Maud 2007) problematiserar i ett kapitel striderna kring den svenska abortlagstiftningen. Samtliga träffar på litteratur skriven på engelska behandlar abortmotstånd i en amerikansk kontext – fältet är långt mer utforskat i USA än i Sverige.

Bland de amerikanska verken har jag gjort ett urval på tre böcker. ”*Bad*” *Mothers: The Politics of Blame in Twentieth-Century America* (Ladd-Taylor, Molly & Umansky, Lauri (eds.) 1998), en antologi som behandlar moderskap och kritiserar hur begreppet ”bad mothers” kommit att få en allt mer framträdande roll i den amerikanska kulturen – så framträdande att skulden till samhällets förfall läggs på de medborgare som råkar vara mödrar. *The Reproductive Rights Reader: Law, Medicine and the Construction of Motherhood* (Ehrenreich, Nancy (ed.) 2007) är också det en antologi, ursprungligen skriven för juridikstudier. Verket tar upp de problem som föregår reproduktiv rättvisa – det vill säga vilken problematik som också följer olika typer av liberal abortlagstiftning och som därmed styr människors faktiska handlingsmöjligheter. *Abortion and the Politics of Motherhood* (Luker, Kristin 1984) behandlar slutligen abortfrågan och hur den debatterats i USA. Luker tar upp varför abort diskuterats med sådan intensitet och för en diskussion kring att *moderskap* har olika betydelser beroende på ståndpunkt i abortfrågan.

Vidare innehåller databasen JSTOR ett mycket stort antal artiklar på engelska om abort(motstånd) i varierande relation till Sverige. Dessa är dock mestadels jämförande analyser mellan Sverige och USA, granskningar av abortlagarnas tillkomst i Sverige och andra länder, religiöst inriktade studier, intersektionella analyser av abort och vem som gör det eller sexualitetsforskning.

Överlag har jag svårt att finna forskning som tidigare undersökt *Ja till livet* och *Människorätt för ofödda* ur det perspektiv jag intar.

ANALYS OCH KARTA ÖVER DISKURSORDNINGENS TVÅ RUM

Resultatet av min analys är inte sammanhållet, men pekar åt ett och samma håll: att som feminist röra sig i de virtuella rum diskursordningen kring abortmotstånd utgör är svårt. Diskurserna rymmer många regler, de flesta rör kvinnor och hur de bör leva sina liv. Det är rum där de med självtillskrivna mandat att uttrycka sin åsikt inte drar sig för att peka med hela handen och där historien (miss)brukas för att såväl förklara som styra vår samtid. I en sådan snårskog av instruktioner och förmaningar är det således svårt att orientera sig, varför jag nu inledningsvis vill presentera en karta över analysen och de karaktärsdrag jag funnit. Analysen kommer att gå från det enskilda/särskilda - hemsidorna var för sig – till de teman som är gemensamma. På så sätt kommer analysen, liksom hemsidorna, breda ut sig individuellt för att samtidigt överlappa och hålla samman.

Kartan över diskursordningen är inte en karta över ett sammanhållet, stilla område, utan över ett kuperat landskap där en smärre inre meningsskiljaktighet råder. Visserligen har diskurserna många gemensamma drag – de vill påverka de sociala praktikerna i en sådan riktning att den fria aborten blir till historia – men profileringen och den önskade tid detta mål skall nås inom skiljer sig åt. *Ja till livet* vill se att ”abortlagen förändras försiktigt” för att minska att illegala aborter återuppstår, medan *MRO* omgående vill införa restriktioner (*Ja till livet*: 9 svar på vanliga frågor om abort; *MRO*: Illegala aborter del 1 & 2).

Både *Ja till livet* och *MRO* har sina rötter i Mellansverige – *Människorätt för ofödda*, som på internet huserar på www.abortnej.se, agerar från Stockholm och *Ja till livet* har sitt fäste i Uppsala. De uppger sig båda vara religiöst och politiskt obundna och *Ja till livet* har drygt 18 000 stödmedlemmar 2013: genomsnittsledanden uppges vara en 35-årig kvinna med barn. *MRO* redovisar inte sitt medlemsantal, men med hemsidans enklare uppbyggnad i åtanke ter sig *MRO* vara betydligt mindre. Organisationerna arbetar båda opinionsbildande för att ”stärka människovärdet” och ”de oföddas rätt till liv”, även om strategierna skiljer sig åt. *MRO*s verksamhet är främst inriktad på att sprida bilder på aborterande foster då de menar att ”då abort blir synlig ändras allt”, medan *Ja till livet* har en mer familje- och textorienterad agenda. (*Ja till livet*: Om *Ja till livet*; *MRO*: Om *MRO*)

Rent generellt antar *MRO* en mer aggressiv ton än *Ja till livet*; den som äntrar deras domäner konfronteras direkt med en blodig abortfilm ackompanjerad av dramatisk orkestermusik, medan den som istället tar sig en titt på *Ja till livets* förstasida möts av ett bildspel med välmående bebisar, ensamma såväl som med en närvarande (på förstasidan manlig) vuxen, samt av företagets logotyp föreställande ett mindre hjärta i ett större. (*Ja till livet*: Hem; *MRO*: Hem) Den generella slutsatsen blir således att organisationerna arbetar för två olika typer av intryck. Med vetskap om hur resten av materialet kommer till uttryck väljer jag därför att kalla de två diskurserna för *Familjen (framför allt)* – *Ja till livet* och *Folkmord pågår* – *MRO*.

För att en begreppsförvirring inte skall ske, avslöjar jag redan nu att jag funnit två diskurser som går att lokalisera till respektive hemsida. *Diskursordningen* består därmed av två diskurser och fortsättningsvis kommer begreppen *förening*, *hemsida* och *diskurs* att delvis användas synonymt.

MÄNNISKORÄTT FÖR OFÖDDA. FOLKMORD PÅGÅR

Mats Selander är för närvarande ordförande i MRO och även den som författat majoriteten (sju) av de tolv längre texter jag studerat. Övriga författare är Pelle Poluha (två) och Sigrid Bergström (en), texten av Bergström är dock ett tal från en sorgemanifestation och inte huvudsakligen författad för hemsidan. Två av texterna saknar signatur.

Antalet skribenter är således begränsat och endast en av tolv längre texter är författade av en kvinna. Organisationens religiösa obundenhet förefaller därtill tveksam, då Mats Selander privat är övertygad kristen och driver en kristet orienterad blogg på portalen wordpress (Selander 2013). Även Pelle Poluha driver en kristen hemsida och han säger sig bland annat förespråka kristen renlärighet (Poluha 2013). Poluhas texter är dessutom författade för den egna (kristna) hemsidan i förstahand och hämtade till MRO med dennes tillstånd. Sigrid Bergström verkar inte vara en offentlig person i samma utsträckning – jag hittar ingen information om henne via nätet. Det innebär att de två framträdande personerna inom organisationen är praktiserande kristna män och att två av texterna ursprungligen är författade i en kristen kontext.

Överlag präglas Selanders och Poluhas texter av (mycket) starka ord, det gör också Bergströms text även om hennes utgör en liten del av materialet. I Selanders inledande text ”Om att visa bilder” förekommer ord och fraser som *blodigt*, *lemläst foster*, *mördare*, *känslökyla*, *moralisk avsky*, *propaganda*, *skyldiga*, *moraliska instinkter* och *dödligt våld mot en liten värdefull människa*. Framträdande i texten är även de referenser som görs till Andra världskriget och Förintelsen – skribenterna hävdar att abort går att jämföra med folkmord. Parallellen förekommer hos både MRO och *Ja till livet*, men ges större utrymme hos den förra.

Människorätt för ofödda använder sig förutom av text också av bilder, dessa utgör en form av kuliss som hålls samman av de många laddade ord texterna innehåller. Bilderna är blodiga och visar aborterade foster liggandes i metallskålar eller bredvid föremål som gör det möjligt att förstå hur stora (små) de är. Den makabra känsla bilderna förmedlar gör www.abortnej.se till en mörk, men också *instabil* portal. Jag upplever nämligen att mängden starka bilder och ord laddade med moraliserande tillsägelser till viss del tar udden av sig själva. Kanske främst för att vi lever i en kultur som lärt oss att förhålla oss misstänksamma mot alltför ensidiga framställningar, det vill säga att det finns viss kunskap om att skildringar speglar den diskurs de har sitt upphov i, snarare

än verkligheten eller *sanningen*. Min uppfattning är därför att skribenternas brist på nyansering bygger upp *sanningseffekter*.

Trovärdigheten undergrävs vidare av att språket i texterna är undermåligt och präglad av upprepningar. Upprepningarna förstärks av att såväl Selander som Poluha gärna använder sig av cirkelresonemang, där de ställer upp godtyckliga premisser likt sanningar, för att utifrån dem kritisera aborträtten. I slutet på den cirkelresonerande texten ”Är vi extrema?” försvarar Selander att positionen som ”abortkritisk” ofta klassas som ”extrem” genom att säga:

Det verkar snarare vara icke-rationella krafter som orsakar en sådan etikettering. En möjlig psykologisk förklaring kan vara att den abortkritiska positionen implicerar att abort är, eller åtminstone hamnar i närheten av den moraliska kategorin ”mord”. Vår naturliga brist på inlevelseförmåga i relation till ett embryo eller foster i kombination med den starka moraliska anklagelse den abortkritiska positionen implicerar, skapar känslan av orimlighet – det är ”absurt”, ”extremt”. [...] Det är ett tecken på ohälsosam anti-intellektualism när en så rationellt hållbar position som den abortkritiska, så kraftfullt och enhälligt demoniseras.

Selander, och Poluha, använder på detta sätt begreppet ”moral” utan att precisera vad de avser. Jag anser innebörden av ”moral” vara godtycklig, men begreppet omformas hos dessa skribenter till *ett* konkret och inte *flera*, sammansatta relationella värden. Jag finner stöd för min kritik av moralbegreppet hos Maud Eduards som i *Kroppspolitik. Om Moder Svea och andra kvinnor* (2007) skriver att den moraliska dimensionen om rätt och fel i abortfrågan ofta framställs som om den vore frånskriven sin kontext – det vill säga sitt historiska och kulturella sammanhang. Vidare menar Eduards, med stöd av Wendy Brown, att *moralism* är en antipolitisk hållning, som i sin brist på *intellektualism* förbiser maktdimensioner. (Eduards 2007:123) Kanske är det vad som händer här då den obetvingade moral Selander bygger upp används för att sätta det abortvänliga förhållningssättet i ett dikotomt förhållande till den egna positionen – och därmed i ett likväl moraliskt underlägset förhållande. Selander söker stärka sin egen position genom att implicera att den abortpositive måste lida av en psykologisk blockering (av empati) och samtidigt försvara denna med en intellektuell dito – den abortkritiske framställs på så sätt som *både* empatiskt och rationellt överlägsen. Detta utan att fråga sig ifall tvånget att bära och föda ett oönskat foster kan räknas som en moralfråga för kvinnan.

Att skribenterna refererar till Förintelsen anspelar i sin tur på en västerländsk historiediskurs i vilken förloppen under Andra världskriget tilldelats långt mer uppmärksamhet än andra folkmord. Det skedde *nära* – såväl geografiskt som kulturellt – och organisationerna anspelar således på att det var vita, västerländska människor med ”västerländsk moral” som genomförde dåden. Dock bortser skribenterna från det *särskiljande* av individer som nazismen förde med sig, vilket jag ser som ett tecken på anti-intellektualism. Nazismen *är* ett tydligt exempel på eugenik (Yuval-Davis 1997:31) som premierade att *vissa* individer föddes – varvid jag anser det vara

historiemissbruk då man angriper den fria aborten på grundval av ett extremt undantag, som i förlängningen bidrar till att utmåla abortsökande kvinnor som deltagare i ett utrotningsprojekt. Därtill blir resonemanget fel även omvänt – brotten begångna under Förintelsen förminskas de med, då de jämförs med abort.

Min slutsats är att det genomgående draget i texterna hos *Människorätt för ofödda* – i samverkan med de bilder som används – är anspelningar på människans inneboende grymhet och hur den måste bekämpas. Jag kallar diskursen för *Folkmord pågår* för att den i stor utsträckning vilar på en historieförankrad diskurs och använder tidigare – ej nödvändigtvis direkt relaterade – historiska företeelser som varnande exempel. Eftersom texterna är författade i en kristen kontext och uppsatsen vilar på tankar om att det inte går att handla fördiskursivt är jag också skeptisk till den påstått religiösa obundenheten, och jag konstaterar att den manliga dominansen är stor.

MRO bygger upp en diskurs där de framställer sig själva som ögonöppnare – folkmord pågår – och argumenterar för sin sak genom att försöka avslöja en form av ”sanning” om vad tillämpning av abortlagen innebär i deras ögon – det vill säga mord.

JA TILL LIVET. FAMILJEN FRAMFÖR ALLT

Skribenterna på *Ja till livets* hemsida är betydligt fler än de på *MRO*s, men så ger organisationen också ut tidningen *Enim* fyra gånger per år vilket understödjer textproduktionen. Föreningens förre ordförande, Tomas Seidal, står för en stor del av de artiklar som publiceras på nätet och således även en markant del (sex) av de 19 artiklar som utgör mitt material. Seidal är legitimerad läkare och hans efterträdare på posten som ordförande, Gunilla Gomér, har också erfarenhet inom vården, hon som sjuksköterska. Gomér har inte författat någon av de texter jag analyserat – däremot är en av de artiklar som saknar signatur (nio) en intervju med henne. Resterande (fyra) texter är författade av mindre framträdande personer och en är ett utdrag ur Lennart Nilssons bok *Ett barn blir till* (1990). Generellt sett försöker *Ja till livet* att ge sken av en saklig framtoning och termen *fakta* återkommer frekvent i det material jag studerat.

Vem som bestämmer vad som är fakta är givetvis beroende av kontexten – men *Ja till livet* skriver att ”I frågor som rör människovärdet, bland annat abort och dödshjälp, är det av yttersta vikt att skilja på fakta och värderingar – att kunna enas om vad som är fakta, innan man börjar en diskussion om hur vi ska förhålla oss till det.” (*Ja till livet: Fakta*). Större delen av det material jag analyserat anses vara *fakta* av organisationen själv – så även enskilda läkare och psykologers uttalanden om kvinnors psykiska hälsa eller andra specifika/personliga uttalanden – som jag å min sida finner präglade av sin kontext.

Liksom hos MRO vacklar *Ja till Livets* religiösa obundenhet – Tomas Seidal skriver för den kristna tidningen *Dagen* i vilken han också deklarerar sin egen tro inom samma lära (Seidal 2010). Kristna influenser dyker också (oannonserat) upp bland det material som i övrigt saknar denna typ av tendenser. Ett exempel är att det längst ner på varje sida finns ett citat av Moder Teresa – en välkänd kristen (romersk-katolsk enligt Nationalencyklopedin) förebild – och i materialet finns också länkar till hemsidan för *Världen idag*, en tidning med kristet perspektiv. (*Ja till livet*: Hem) Efter att ha granskat båda organisationernas framträdande talespersoner ser jag därmed kopplingar till kristen tro och jag tror att det *till viss del* kan undergräva deras politiska trovärdighet, eftersom Sverige är sekulärt.

Jag har valt att kalla den diskurs som råder på *Ja till livets hemsida* för *Familjen (framför allt)* av två anledningar. Dels på grund av den familjeorienterade framtoningen där det är *resultatet av en fullgång graviditet* eller stora gravidmagar som visas upp på hemsidans bilder, snarare än *resterna av en abort* som MRO fokuserar på; dels för att (hetero) *Familjen* med stort F utgör kärnan i resonemangen, som ofta ger sken av omtanke om kvinnan och att ge henne *möjlighet* att föda sitt barn. Exempelvis länkas det på *Ja till livets* förstasida till *Livlinan* – ”Många vill hjälpa dig att genomföra din graviditet” – stödtelefonen som med sitt namn tydligt visar att den har till syfte att få (unga) kvinnor att (våga) fullfölja oplanerade graviditeter. *Ja till livet* deklarerar även sin vision i texten ”Abort - fakta” där det går att läsa att:

Ju mer vi lär oss om den ofödde, ju svårare blir det att reducera honom eller henne till ett något, utan ett eget värde. Den fascination de flesta känner inför det mirakel som tillblivelsen av ett barn är måste omsättas i praktisk handling till livets försvar. Där kan *Ja till livet* spela en roll – inte bara som en organisation och kunskapsresurs utan också i form av tusentals engagerade medlemmar som känner ansvar, som kan arbeta praktiskt för livet och bidra med olika idéer och söka livsbefrämjande lösningar för kvinnor i nöd och barn i fara.

Avsnittet är representativt för diskursen och ordvalen likaså, *fascination*, *mirakel* och *livsbefrämjande lösningar för kvinnor i nöd och barn i fara* invaggar läsaren i en känsla av att föreningen tar ett *ansvar* samhället frånsagt sig och den *omvårdande* framtoningen blir således stor. Föreningens huvudsyfte ter sig därför mindre aggressivt än MRO: de verkar främst vilja arbeta för att fler barn ska få födas. Nuvarande ordförande Gunilla Gomér säger i ”Om ordföranden” att hon anser att det bästa med hennes jobb är att kunna ge råd utifrån sin egen erfarenhet av att ha barn. Gomér framhåller även att hon själv genomgått en oplanerad graviditet och försvarar sitt val då hon säger att “[...] bara för att ett barn är oplanerat behöver inte betyda att det är oönskat.” Fostrets utveckling illustreras därutöver med bild och text från Lennart Nilssons bok *Ett barn blir till* (1990)

– en bok⁷ som planerat gravida föräldrar ofta vänder sig till för att få (positiv) information om foster-utvecklingen och som understryker vilket *mirakel* livet är (*Ja till livet: Fosterutvecklingen*).

Den omvårdande dimensionen förstärks av att föreningen har ett stort fokus på kvinnors psykiska hälsa och deras upplevelser av abort. Hållningen är tydlig: kvinnor som gör abort mår dåligt och kommer att känna skuld över att de har tagit ett liv. Föreningen menar därmed att det också är i omsorg av kvinnorna som aborttalen, som för övrigt beskrivs som skrämmande höga och ”de högsta i Europa” (*Ja till livet: 34 978 barn fick aldrig födas 2005*), måste minska. (*Ja till livet: Efter aborten*)

Det är också hos *Ja till livet* som jag finner flest paralleller till det amerikanska abortmotståndet så som Kristin Luker beskriver det i kapitlet ”World Views of the Activists” i *Abortion and the Politics of Motherhood* (1984). Luker intervjuade amerikanska *pro-life* aktivister på åttiotalet och fann flera karaktärsdrag som jag ser en spegling av i dagens *Ja till livet*. Aktivisterna Luker intervjuade ansåg (både de manliga och de kvinnliga) att män och kvinnor *av naturen* är fundamentalt olika – och att kvinnans väg till självförverkligande går via moderskapet. Denna olikhet och själva *särskiljandet* gjorde enligt aktivisterna män och kvinnor till delar som skall komplettera varandra i en helhet – varvid banden mellan man och kvinna störs om *hon ensam* kontrollerar sin fertilitet. Aborträttens förkastlighet sammankopplades också starkt med kristen tro då abort ansågs vara att ta ett mänskligt liv som bara Gud har rätt att avsluta. Tanken om att abort är ett sätt att utnyttja kvinnor fanns också representerad hos de intervjuade, som många gånger menade att kvinnan får svårt att säga nej till sex innan äktenskapet om möjligheten till abort finns. (Luker 1984:158-175) Likheter med *Ja till livet* är således slående – *särskiljandet* står i centrum – och resonemangen gör kvinnans kropp till odlingsjord för den heterosexuella familjen.

Jag upplever att intentionen hos *Ja till livet* är att sprida bilden av *familjen* som vägen till lycka – den negativa konsekvensen blir att kvinnans kropp utgör vägen till denna. I ett försök att sprida denna uppfattning bedriver föreningen lobbyverksamhet för att införa en samvetsklausul i vården, det vill säga för att införa en lagändring vilken gör vårdpersonalens medverkan vid abortrelaterade ingrepp frivillig. Vid ett införande skulle denna princip göra aborträtten godtycklig eftersom tillgängligheten skulle komma att bestämmas av kvinnans geografiska position i Sverige – allt i ”omtanke” om vårdpersonalen och för att uppmärksamma deras ”samvetsbetänkligheter”. En sådan utveckling har likheter med USA där antalet abortkliniker och -läkare stadigt minskar på

⁷ Att boken är en del av en familjeorienterad diskurs märks bland annat på den beskrivande text boken har hos adlibris.com, där det går att läsa att ”*Ett barn blir till* är en universell bildberättelse om livets uppkomst. Den vänder sig inte bara till blivande föräldrar utan till alla som vill ta del av undret som Lennart Nilsson fångat. Hans bilder av befruktningen och barnets utveckling fram till förlossningen är hämtade från samtliga utgåvor och de upphör aldrig att fascinera oss.” (2013-06-24)

grund av såväl lobbying som det våld abortmotståndarna riktar mot klinikerna och deras personal (Hemlin & Lindquist 2012). Vad gäller läkarnas ”samvetsbetänklighet” vill jag också peka på en könsskillnad i den undersökning *Ja till livet* refererar till för att stödja sina argument. Enligt undersökningen gjord för en doktorsavhandling är det nämligen fler *manliga* gynekologer/barnmorskor än *kvinnliga* som stödjer ett införande av en samvetsklausul. (*Ja till livet: Inför en samvetsklausul i vården*)

Att de manliga gynekologerna och barnmorskorna gör större motstånd än de kvinnliga mot abort går dock i linje med att abortmotståndaren ofta är man. Såväl Maud Eduards som Kristin Luker skriver att den representativa (globale) antiabortaktivisten är vit, man och religiös och i samklang med *Ja till livets* kopplingar till kristendomen går det att förstå den svenska aktivismen i ett internationellt sammanhang, eller att i alla fall se likheter (Eduards 2007:116; Luker 1984:158-175). Min övergripande slutsats är att *Ja till livet* angriper abortfrågan från ett perspektiv skilt från *Människorätt för ofödda* och att diskursen vill ge uttryck för omtanke om såväl kvinnor som foster. Jag vill dock lyfta att denna position är svår att skilja från förmyndarskap – som i förlängningen gör Familjen överordnad kvinnans eget självbestämmande.

TVÅ VÄGAR MED MÅNGA MÖTESPLATSER

De två diskurserna utmärker sig med sina olika strategier – men arbetar som sagt mot samma mål. I analysen har jag identifierat en dissonans liksom flera gemensamma drag, dessa teman presenteras med förklarande rubriker i följande fem avsnitt.

ETT ABSOLUT NEJ (?) OCH VISUELLA FRAMSTÄLLNINGAR

En skillnad diskurserna emellan är huruvida den starkt abortkritiska hållningen skall ses som absolut – eller om det kan finnas undantag. *MRO* har en mer radikal hållning än *Ja till livet* då man inte anser att den kvinna som blivit våldtagen skall erbjudas abort. I ”Abort och våldtäkt” går det att läsa att:

Sammanfattningsvis, när föräldraskapet är helt påtvingat (vid våldtäkt) är det rimligt att ansvaret också minskar. Det är inte moraliskt fel att en våldtagen och därigenom gravid tonårsflicka adopterar bort sitt barn. Våldtäkt förminskar alltså föräldraansvaret. Men detta rättfärdigar inte abort vid våldtäkt. För det första innebär inte ett förminskat föräldraansvar att kvinnan får rätten att döda fostret (genom att s.a.s delegera denna rättighet till abortläkaren). Nej, i ett minimerat föräldraansvar borde åtminstone plikten att inte döda sitt eget barn ingå.

Ja till livet har i sin tur en mer ambivalent inställning och vidmakthåller att människovärdet hos ett foster är detsamma oavsett graviditetens omständigheter, men Seidals svar på frågan ”Men om kvinnan är gravid till följd av en våldtäkt eller incest?” i ”9 svar på vanliga frågor om abort” är att:

Samtidigt är det begripligt att det kan vara outhärdligt för en kvinna att bära och föda ett barn som tillkommit på ett allt annat än kärleksfullt sätt. En kvinna i den situationen behöver väldigt mycket stöd och omtanke – oavsett vilket beslut hon fattar om graviditeten skall fullföljas eller avbrytas.

Ja till livet intar på så sätt en hållning som öppnar upp för förhandling och även insikten om att adoptionsprocessen, inklusive att bära ett barn, genomgå en smärtsam förlossning och att ta sig igenom såväl byråkrati som emotionella påfrestningar, inte kan räknas som en enkel process. Eller med andra ord att *Ja till livet* till viss del erkänner det förkroppsligande en graviditet innebär – något som Susan Bordo påpekar att de (amerikanska aktivister) som kämpar för ”fathers’ rights” ofta, liksom *MRO*, reducerar till att kvinnan ”bara bär barnet” (Bordo 2003:91f).

*MRO*s radikala hållning rymmer ytterligare en dimension, eftersom de finner det moraliskt försvarbart att en (våldtagen) gravid *tonårsflicka* adopterar bort sitt barn. Påståendet innebär antingen att det inte är *moraliskt försvarbart* att äldre kvinnor adopterar bort sina barn eller att *MRO* endast anser att unga kvinnor kan bli våldtagna. Frågan om vilken hållning *MRO* intar öppnar upp för många andra och jag kommer att försöka besvara dem i ett senare avsnitt som rör synen på kvinnan. Att ett sådant avsnitt är nödvändigt vill jag belysa med några ord från ”Frågor och svar” som utgör ett representativt stickprov av föreningens syn på kön och förväntningar på det kvinnliga:

En kvinna blir inte o-våldtagen genom abort. [...] Om modern inte kan älska barnet är ändå adoption en bättre lösning än abort eftersom man då respekterar barnets människovärde. Om adoption blir svårt eftersom modern fäster sig vid barnet och börjar älska det, ja då har ju våldtäkten åtminstone inte fört det onda med sig att modern inte kunde älska barnet. [Min kursivering.]

Enligt detta synsätt är kvinnan alltså förprogrammerad till att vilja reproducera sig – så till den grad att brott mot hennes egen integritet förblir underordnade. Som Susan Bordo skriver: ”But the disturbing fact remains that increased empathy for the fetus has often gone hand in hand with the decreased respect for the autonomy of the mother.” (Bordo 2003:86) – vilket i det extrema fallet våldtäkt dras till sin spets.

Vidare råder det delade meningar kring bruket av bilder i arbetet med att minska antalet aborter – alltså huruvida *MRO*s bilder verkligen får önskad effekt. Att det inom *MRO* finns en medvetenhet om att bilderna väcker starka åsikter bekräftas av att de har en text som förklarar hur de vill att åskådaren skall tolka bilderna – ”Om att visa bilder” – och en text som försvarar bruket av detsamma – ”Är vi extrema”. Det finns alltså en inneboende förväntan om att bilderna måste förklaras och att därmed inte kan stå för sig själva. *MRO* säger själva att ”Vi ser på våra abortbilder på samma sätt som vår kultur betraktar bilder av folkmord. Folkmordsbilder är viktiga både för att ge offren ett postumt erkännande och för att i möjligaste mån förhindra framtida folkmord.” (*MRO*: Frågor och svar). Organisationen gör därmed ett starkt ställningstagande – medan *Ja till livet*

konsekvent undviker denna typ av framställningar. I mitt material uttalas inte någon explicit konflikt, men jag upplever att de skilda profileringarna medför olika ställningstaganden kring vilket tillvägagångsätt som är det bästa – i mina ögon en markör för att det ibland finns en dissonans mellan angreppssätten gentemot den fria aborten.

Båda organisationerna förespråkar dock icke-våld i sitt arbete och fördömer det våld som riktats mot abortläkare i till exempel USA. Detta motiveras med den paradoxala aspekten av att tala för livet och samtidigt ställa sig bakom dödligt våld – på så sätt undviker de ett ställningstagande till de amerikanska aktivisternas motiv. (*Ja till livet*: Abort; *MRO*: Frågor och svar)

STOREBROR SER DIG – ELLER STATENS DOLDA AGENDA

Inom båda diskurserna förmedlas en konspirationsliknande teori om att den svenska staten vill öppna upp för allt från en höjd gräns för fri abort till fabriker för spädbarnseliminering. Återigen är *Ja till livet* försiktigare medan *MRO* går hårt ut – den bakomliggande åsikten tycks dock vara densamma: den svenska staten har inget respekt för människovärdet och vill sprida sin inställning till de länder som tilldelas svenskt bistånd.

I ”Abort – En mänsklig rättighet?” använder *Ja till livet* FN som utgångspunkt i bevisföringen mot vad de kallar ”den svenska abortextremismen”. De skriver att: ”Den som talar om abort som en mänsklig rättighet, gör det – medvetet eller omedvetet – i opposition till internationella rättighetsförklaringar. Inte någonstans i FN:s deklARATIONER eller konventioner går det att finna formuleringar om abort som en rättighet [...]” FN:s deklARATIONER målas genom sin internationella standard upp som ett rättesnöre och därmed framstår det som ett brott för enskilda stater, däribland Sverige, att stifta än mer explicita lagar för mänskliga rättigheter. Man bortser också från den FN-konvention från 1979 som säger att kvinnor skall ha rätt att själva bestämma över det antal barn de får – och tidsintervallen dem emellan (Eduards 2007:84f).

Ja till livets Tomas Seidal tar i ”Etiskt problem eller statsfinansierad abortindustri” upp att svenskt bistånd tilldelas organisationer som sysslar med reproduktiv hälsa och menar att den svenska ”abortlobbyn” måste tycka att det är synd att abort inte får utföras under hela graviditeten. Han utmålar således större delen av den svenska politiska rörelsen som människofientlig. Seidal framställer på så sätt också sig själv och den diskurs han företräder som underdogs – och förefaller inom kontexten vara en liten god aktivist som agerar mot den, enligt honom, hänsynslösa svenska staten.

Ja till livet kritiserar också RFSU, Riksförbundet för sexuell upplysning, som i nämnda ”Abort – En mänsklig rättighet” beskrivs som drivande deltagare i kampanjen för de mänskliga rättigheterna. Kritiken rör organisationens dåvarande generalsekreterare Katarina Lindahl, som

sagt att ”En av FN:s mänskliga rättigheter är rätten att planera sin familj och abort är en del av det” – det vill säga samma konvention som jag tidigare påpekat att *Ja till livet* förbisett.

En del av den ”kampanj” som bedrivs sker enligt *Ja till livet* på det språkliga planet, alltså i enlighet med de tankar om språkets betydelse som jag presenterade i uppsatsens inledning. Organisationen menar att ord som ”kvinnors rättigheter” eller ”reproduktiva rättigheter” används som ”kodord” för att dölja vad de betyder – det vill säga dödande av oskyldigt liv. (*Ja till livet*: Sverige världsledande i abortstöd) De har en poäng i att denna språkförskjutning får faktiska konsekvenser, men jag anser att den snarare speglar vad en abort skall handla om: kvinnans rätt till sin egen kropp.

Det kan verka lätt att avfärda resonemangen om abortindustri då det ligger långt från gemene mans världsbild, samtidigt går det inte att bortse från att ett avvisande av *Ja till livets* och MROs kritik till viss del också *bekräftas* bilden av den svenska nationella identiteten som jämställd och feministisk – vilket jag anser är problematiskt. Detta för att också den svenska nationella kontexten måste förstås som en plats där kvinnor ständigt riskerar att förvandlas till objekt, eller med andra ord att också den svenska staten har ett problematiskt förhållande till kvinnlig autonomi (Eduards 2007:16). För abortindustri eller jämställdhetsparadis – kvinnokroppen blir oavsett utgångspunkt, med Seyla Benhabibs ord, en plats ”[...] på vilken mänskliga samhällen skriver in sin moraliska ordning.”(Eduards 2007:18). Min poäng är att den svenska aborträtten kan ses som en del av konstruktionen av svensk identitet/jämställdhet – vilket visserligen för med sig att kvinnor i Sverige har rätt till fri abort, men som också innebär att kvinnokroppen blir ett *objekt* på en politisk spelplan. Kvinnor får under spelets rådande regler frihet att bestämma över den egna kroppen under graviditetens första 18 veckor – men att staten *tillåter* detta är också en typ av disciplinering av den kvinnliga kroppen, samtidigt som staten, som säger sig verka för jämställdhet, kan klappa sig själv på axeln för densamma.

Att *Ja till livet* och MRO angriper den svenska aborträtten implicerar dess framträdande roll i den svenska *nationella identiteten*, som enligt medieforskaren Klaus Sonderman kan översättas till ”[...] ett påtvingat nationellt samförstånd.” (Eduards 2007:20) vilket i sin tur avslöjar att också det svenska jämställdhetsprojektet bygger på en *viss typ* av kontroll av kvinnans kropp – en disciplinering som helt saknar motstycke hos såväl det manliga könet som den manliga kroppen, som sällan eller aldrig anses vara i behov av politisk reglering.

Att nationen inte gör anspråk på mäns kroppar på samma sätt som kvinnors beror på att nationens fortlevnad tilldelar män och kvinnor olika roller, där kvinnan förväntas föda och mannen döda – vilket gör kollektivet kvinnor till en grupp (ofrivilligt) beroende av manligt beskydd (Eduards 2007:20). Lägg till exempel märke till formuleringen från *Ja till livets* vision (s. 18) där de beskriver kvinnor som är oplanerat gravida som ”kvinnor i nöd” – det vill säga som

individer i behov av undsättning. Nira Yuval-Davis uttrycker sig krasst såväl som belysande angående nationens relation till moderskap då hon skriver: ”If the Woman does not want to be Mother, Nation is on it’s way to die.” (Yuval-Davis 1997:1). Det betyder att nationens framtid är beroende av tillväxt, också befolkningsmässigt, och att detta ansvar åläggs kvinnor. Kvinnan blir således slav under reproduktionen (också statens) – vilket enligt Simone de Beauvoir är den givna följden av andrafiering och sexualisering – och att hon är ”[...] den Andre mitt i en helhet vars båda delar är nödvändiga för varandra.” (de Beauvoir 2002:29). Det vill säga underkastad artens fortplantningsbehov på ett sätt väsensskilt från mannens. (Yuval-Davis 1997:29; de Beauvoir 2002:430;29) Det innebär att den svenska lagstiftningen går på tvärs mot det nationella projektets målsättningar – att få fler invånare – men samtidigt vårdar Sveriges varumärke: jämställdheten. Enligt Eduards har svenska politiker därför blivit bra på att propagera för att jämställdheten bygger på *svenska* värderingar snarare än *goda och rättvisa* – detta för att reproducera bilden av Sverige på ett ideologiskt plan (Eduards 2003:70). Detta förutsätter dock att det finns *andra* att sprida denna bild till – till exempel de länder Sverige tilldelar bistånd. Att de abortkritiska organisationerna angriper svenskt bistånd öronmärkt för reproduktiv hälsa kan därför i viss mån *stärka* den svenska nationella självbilden: motståndet kan skapa ett *särskiljande* som visar att det finns *andra* som inte har lika goda/svenska värderingar. Dessa *andra* definierar och håller samman svenskheten – och på så sätt döljs det faktum att den kvinnliga kroppen är en pjäs också i svensk politik.

Motståndet mot abort utspelas således gentemot en motpart som också ständigt förhandlar kring den kvinnliga kroppen, vilket visar att båda läger har en syn på kvinnokroppen som något annat än som ett redskap till för varje subjekts förkroppsligande. Detta får givetvis konsekvenser för kvinnlig autonomi.

MÄNNISKOVÄRDESPRINCIPEN (LIVET) VS KVINNLIG AUTONOMI

Det starkaste gemensamma dragen hemsidorna emellan är synen på Livet, livet med stort L som är okränkbart, men också mycket ospecifikt. Det handlar inte om vilket liv som levs på vilket sätt och vilka förutsättningar som finns för god livskvalité, utan om en grundtanke där inget får stå i vägen för det som kan hända efter en konception – det vill säga ett liv. Det betyder att hemsidorna i sina problemformuleringar eller argumentationer ofta är mycket generella och sällan tar hänsyn till omständigheter som påverkar enskilda människors liv, vilket exempelvis har setts i *MROs* syn på abort efter våldtäkt. Jag anser att Livet och dess okränkbarhet är den punkt som resten av diskursordningen cirkulerar kring och att det därmed utgör motståndsdiskursernas nav.

På *MROs* hemsida finns en artikel författad av Pelle Poluha kallad ”Argumenten för abort”, i vilken feministiska argument för abort avfärdas ett efter ett, med slutsatsen att barn i

magen behöver omsorg – och ”inte skalpellen”. Argument om att kvinnan måste ha rätt över sin egen kropp avfärdas med att det är två individer inblandade – kvinnan och fostret. Att Poluha tillskriver fostret subjektsskap får till följd att kvinnan inte kan bestämma över sig själv utan att ta livet av en annan – vilket är mord. Att fostret inte är vid medvetande bortses från, då Poluha menar att man då lika gärna skulle kunna döda vuxna individer som ligger i koma. Argumentet om att abort kommer att ske ändå, illegalt, ifall den fria aborten inskränks försvaras med en liknelse till narkotikalagstiftningen. De feministiska argument Poluha på detta sätt avfärdar baseras alla på mediala uttalanden *för* abort av svenska politiker – vilket därmed går i linje med förestående avsnitts tes, att organisationerna anser att den svenska staten och dess företrädare inte respekterar Livet. De argument Poluha avfärdar är också de som ligger bakom abortlagens *tillkomst*, vilket ytterligare understryker att motståndsdiskurserna förhandlar om kvinnors kroppar från en plats långt från den levda erfarenhetens. Poluha visar också likheter till amerikanska aktivister som länge talat om *fostrets rättigheter* och *subjektsskap*. Nyckeln i detta resonemang är att ett tillskrivande av subjektsskap till fostret står i direkt samband med att den gravida kvinnan frånskrivs detsamma – vilket jag kommer visa nedan. (Bordo 2003:85)

Det enda tillfälle då både *Ja till livet* och *MRO* ställer sig bakom abort är utifall kvinnans liv är i fara, exempelvis vid utomkvedshavandeskap eller utifall kvinnan skulle drabbas av cancer och behöver strålbehandling (som kan vara dödlig för fostret). Hos båda organisationerna motiveras då en abort med att även fostret dör ifall kvinnan gör det – men *MRO* skriver att: ”Beslutet om vems liv man ska riskera bör istället avgöras av andra faktorer än människovärdet. Ett sådant beslut är inte lätt och bör fattas av kvinnan och *hennes man* i samråd med läkare. [Min kursivering.]”. (*Ja till livet*: 9 svar på vanliga frågor om abort; *MRO*: Frågor och svar) Organisationerna anser därmed att man bör *överväga* att den vuxna kvinnan skall dö för att fostret som ännu inte är medvetet om sin existens skall få leva (tills kvinnan dör). Hos *MRO* anser man också att *kvinnans man* skall vara med vid beslutsfattandet, och den kontext detta presenteras i framställer nästan mannen som kvinnans förmyndare. Påståendet innebär också ett sekundärt antagande – att kvinnan blivit gravid i en stadig heterosexuell relation – vilket i sin tur visar att diskursen utesluter andra former av familjebildning. Denna typ av manligt förmynderi är dock typisk för abortfrågan och såväl Maud Eduards som Kristin Luker skriver att manliga läkare utgjort en stark motståndsgrupp och tillskrivit sig själva stor moralisk bedömningsförmåga i såväl Sverige som USA, under kampen för den fria aborten (Eduards 2007:105; Luker 1984:31). Det kan också ses som en förklaring till varför fler manliga läkare än kvinnliga vill se en införande av samvetsklausul i vården, vilket jag tog upp i avsnittet om *Ja till livet*.

Kvinnans autonomi är central i en feministisk diskussion om abort, i motståndsdiskurserna förs dock en till ”individer” i resonemangen – det vill säga fostret. Hos *Ja till livet* (Abort

– fakta) är en rubrik ”Huvudpersonen i abortfrågan – det ofödda barnet.”. Fostret görs till ett barn som genom olika språkliga grepp blir till en person då läsaren förväntas vara införstådd med att anspelningar på en medicinsk diskurs medför hög trovärdighet och pondus. Om fostret skrivs det ”Att det rör sig om en individ av arten *Homo sapiens* – alltså en människa – torde ingen kunna bestrida.”. Vidare används genetiken som en brygga mellan embryo och människa, då det står ”Men ett befruktat ägg är en ny egen organism med en ny unik DNA-uppsättning som kommer överleva kvinnan och mannen om den tillåts fortsätta leva i sin rätta miljö. [...] Det befruktade ägget är faktiskt en liten, helt outvecklad människa.”. (*Ja till livet*: 9 svar på vanliga frågor om abort; *MRO*: Frågor och svar)

Detta resonemang medför att “[...] ’kvinnans rätt till sin kropp’ egentligen handlar om ’rätten’ att döda det ofödda barnets kropp!” (*MRO*: Frågor och svar). Om detta påstående i sin tur kopplas samman med att huvudpersonen i abortfrågan är fostret, ja då förtingligas kvinnokroppen. I samma text som jag refererar till här ovan kan vi nämligen läsa: ”Att vara inuti en annan människa är inte samma sak som att vara en del av den människan. En människas *uppehållsplats* (livmodern) och starka beroende (av modern) ändrar inget av den människans värde. [Min kursivering.]” I ”Abort och våldtäkt” står det även att ”Miljön i livmodern är för ett foster vad ett rum med syre och normal temperatur är för en vuxen.” I en handvändning reduceras kvinnan till ett hotell för fostret vilket innebär att hon – i den stund befruktningen sker – reduceras till en behållare för det liv som kan växa och som hon enligt den ”moral” som existerar inom diskurserna är skyldig att underkasta sig de kommande nio månaderna – eller livet ut. Att som kvinna göra uppror mot denna bild blir svårt då själva sinnebilderna av kvinnan karaktäriseras av irrationalitet och, vilket framträdde i Robyn Longhurst intervjuer med gravida kvinnor, att den gravida kvinnan som vill förhandla kring sin kropps (gravida) status kommer anklagas för att inte kunna ta rationella beslut.

Synen på kvinnan illustreras också i negligeringen av att en restriktiv lagstiftning – som kring narkotika – skulle kunna leda till skador och dödsfall hos kvinnor: ”Riskminimering för den som väljer att ta liv kan inte väga tyngre än värdet på det liv som tas. Lag och rätt kan inte tillåtas kapas av de som till varje pris vill döda sitt ofödda barn.” (*MRO*: Frågor och svar). Dessutom anser man inte att alla kvinnor är kapabla att ta beslut kring den egna kroppen, Ulla Palenius säger, apropå beslutsfattande, i ”Skolläkare: ”Tjejer drabbas hårdare” att ”På grund av hormonerna när man är nygravid är känslolivet inte som vanligt och det kan vara svårt att tänka klart [...]” – det vill säga att den nygravida inte är kapabel till att tänka rationellt.

Slås resonemangen samman blir kvinnor till en annan sorts medborgare än män och med tanke på att det saknas lagstiftning som styrker detta särskiljande menar Susan Bordo att en förklaring måste sökas i könsideologin (Bordo 2003:78). Både Bordo och Katha Pollitt har skrivit

mycket belysande om abort i relation till moderskap och jag finner stöd för mina slutsatser i texterna "Are Mothers Persons?" och "'Fetal Rights': A New Assault on Feminism". Jag anser att diskursernas frångående av kvinnligt subjektsskap är mer intressant att diskutera som helhet – snarare än att gå in på detaljnivå. Detta för att argumenten är godtyckliga och moderskap i sig karakteriseras av att det inte går att göra rätt – för att olika instanser i samhället har olika bilder av vad det goda moderskapet innebär och för att kvinnan alltid kommer att lastas om något är fel. Om kvinnlighet därutöver befästs via moderskap – ja då kommer en abort vara fel oavsett tillvägagångssätt. (Bordo 2003:81ff)

Jag anser dock att huvuddragen i motståndsdiskurserna i relation till kvinnlig autonomi karakteriseras av tre drag: att fostret tilldelas subjektstatus, vilket leder till att den gravida kvinnan förlorar sin och blir till en behållare, och att kvinnor som vill göra abort porträtteras som monster. För att förstå att detta innebär att kvinnor avhumaniseras – och för att belysa att det inte är själva *moderskapet* jag ifrågasätter – vill jag jämföra abort med andra medicinska ingrepp. Bordo skriver nämligen att allmänmedicinen håller den kroppsliga integriteten så högt att en individ inte ens kan avkrävas en bloddonation som kan rädda en annans liv. Hon skriver att:

The doctrine of informed consent is, in a very real sense, a protection of the *subjectivity* of the person involved – that is, it is an acknowledgement that the body can never be regarded as merely as a sight of quantifiable processes that can be assessed objectively, but must be treated as invested with personal meaning, history, and value that are ultimately determinable only by the subject who lives "within" it. (Bordo 2003:73f)

Den kroppsliga integriteten karakteriseras således av att body/mind inte kan separeras och att vi lever genom våra kroppar – men kring den gravida kvinnan görs ett undantag. Longhurst skriver att:

In terms of the body/mind dualism, if men have been defined on the side of the mind and women on the side of the body then there are certain bodily zones that that serve to emphasise both women's difference from and Otherness to men. Pregnancy, both culturally and biologically, poignantly marks this sexual difference. (Longhurst 2001:41)

Graviditet blir således ett bevis för kvinnans avvikande från mannen – och öppnar inom diskurserna upp för att hon kan behandlas som objekt. Elizabeth Grosz påpekar därför i *Volatile Bodies. Toward a Corporeal Feminism* (1994) att uppfattningen om att förnuftet alltid är förkroppsligat, att vi upplever världen genom kroppen och dess sinnen, är könad då kvinnor i större utsträckning begränsas av immanensen – och andras syn på att de skall reproducera sig (Grosz 1994:86;108).

Den medicinska konsekvensen av detta kan få förödande konsekvenser i kvinnors liv. Såväl Pollitt som Bordo belyser ett speciellt uppmärksammat fall i USA där en gravid cancersjuk kvinna – mot sin såväl som sin familjs som läkarnas vilja – av sjukhusledningen tvingades genomgå ett kejsarsnitt för att ta ut ett ej ännu livskraftigt foster. Kvinnan såväl som fostret dog av

ingreppet – och fallet klargör tydligt att ett *kvinnligt* subjekt kan omvandlas till "[...] dead matter, a mere fetal container [...] life-support system for a fetus." då hon har ett foster i sin kropp. Att poängtera är att ingreppet skedde under samma lagstiftning som menar att en person inte ens kan avkrävas en blod- eller benmärgsdonation. (Bordo 2003:77)

För att fullständigt belysa Bordos poäng vill jag också ta upp ett exempel gällande ett närmast omvänt scenario. Bordo inflikar nämligen att kvinnokroppens subjektstatus underminerats även åt andra hållet då kvinnorna i fråga varit arbetarklass eller färgade. Hon syftar på de tvångssteriliseringar som ägde rum i USA mellan år 1900 och 1960 – och som också Sverige utövade. Det innebär att ett fräntagande av kvinnans subjektstatus kan användas för att kontrollera hennes fertilitet åt båda håll – vilket belyser att statlig inblandning i reproduktion ytterst handlar om makt och försök att ge staten "rätt" sorts medborgare. (Bordo 2003:75ff; Edwards 2007:107)

Vidare menar Pollitt att synsättet ovan har förorenat synen på graviditet så till den grad att kvinnan och fostret gjorts till *naturliga* motpoler, resulterande i att kvinnor ter sig vara allt mer själviska, förvirrade, potentiellt våldsamma och oförmögna att ta ansvarsfulla beslut. Att tillskriva fostret subjektstatus (och att prioritera denna över kvinnans) och i förlängningen större rättigheter än *någon* född människa (födda människor kan inte avkräva andra personer medicinsk behandling) medför dock en svårighet abortmotståndare sällan talar om: att det innebär att ett foster tilldelas större rättigheter än ett litet barn. Pollitt argumenterar därför för att abortmotstånd är ett substitut för att bry sig om barn – och betydligt mindre resurskrävande. (Pollitt 1998:292f) Denna analys är dock inte ny då Simone de Beauvoir redan 1949 kritiserade att samhället valt att förfölja abortörer istället för att förbättra fattigvården (de Beauvoir 2002:578). Att abortmotståndet är ett övergrepp på kvinnan sammanfattas kanske bäst så här: "But the worst thing about fetal rights is that it portrays a woman as having only contingent value. Her work, her health, her choices and needs and beliefs can all be set aside in an instant because, next to maternity, they are all perceived as trivial." (Pollitt 1998:298).

KVINNAN OCH (SEXUAL)MORALEN

Materialet förmedlar genomgående en bild av att abort är ett starkt psykiskt påfrestande ingrepp för kvinnan, och lämnar inte något utrymme för erfarenheter där upplevelser av skuld och smärta uteblivit. Det är också denna uppfattning vi många gånger blir tilldelade via media och jag vill därför föra in de diskursanalytiska tankarna om att talet och texten konstituerar den sociala världen – och se vad det har för betydelse för kvinnan.

Om vi i text – med orden som byggstenar – konstituerar den sociala verkligheten betyder det att texten ställer upp ramar som både begränsar och tilldelar privilegier. Överlag återfinns få män i mitt material. De finns visserligen där som berättarröst(er), men de finns inte som gestalter i

texten – såväl havandeskap som föräldraskap är så starkt kvinnligt kodat att männen sipprar ut genom rummets väggar och befriade från ansvar ger instruktioner från marginalen. Kvinnorna finns däremot där, nästan fysiskt, och jag upplever mig kunna urskilja några kvinnliga stereotyper som förekommer oftare än andra. I diskurserna ser jag en skala utefter vilken abortsökande kvinnor rangordnas: yngre kvinnor tenderar att ses som offer, medan de äldre påtvingas allt mer skuld och/eller moderligt ansvar.

För att kunna analysera kvinnorna inom diskurserna, måste man också förstå hur *kvinnor förväntas uppleva en abort*. Jag börjar i begynnelsen – det vill säga med sexualitet och det samlag som föreligger en efterfrågan av abort. Befruktning kräver (åtminstone i de fall som jag behandlar här) en man och en kvinna, men analysen visar att också den sexuella akten kopplas främst till kvinnans kropp. Såväl *Människorätt för ofödda* som *Ja till livet* uppehåller sig vid samlag som fenomen och det är tydligt att sexuella möten tillskrivs en moralisk dimension. I ”Kvinnans rätt” skriver Mats Selander att:

Det är rimligt att betrakta den sexuella akten som en moraliskt laddad handling som medför visst ansvar. De som frivilligt inlåter sig i ett sexuellt samliv har därmed en moralisk förpliktelse att ta ansvaret för sina handlingar. Sexualiteten har denna moraliska laddning eftersom den är förknippat med upphovet av en unik, värdefull och ny individ.

Lite senare framkommer det dock att man anser att den moraliska dimensionen håller på att gå förlorad i det kollektiva minnet. I ”Skolläkare: ”Tjejer drabbas hårdare”, säger skolläkare Ulla Palenius att:

Därför är det idag självklart att sex är något man bara tar för sig av och att så fort man är tillsammans ska sex finnas med i bilden. Den tidigare kopplingen till förälskelse och kärlek är ofta borta och sex har mer blivit en aktivitet man ägnar sig åt – om man har lust och vill testa sig fram.

Att kopplingen till förälskelse och kärlek har försvunnit anses inom diskursordningen främst påverka kvinnor: uttalandet ovan är främst kopplat till unga kvinnor, inte till unga män. Denna tanke vidareutvecklas då Palenius säger att: ”Det vi framförallt ser är att unga tjejer som inte vågar säga nej far illa. Därför måste skolorna arbeta mer med att stärka unga kvinnors självkänsla, att de får känna efter vad de vill och vågar säga nej. [...] avhållsamhet, trohet, kondomer.” Slutsatsen blir att tjejer inte *själva vill* ha sex, utan att de böjer sig för *killarnas vilja*. Det finns en etablerad övertygelse om att detta leder till psykisk ohälsa hos unga kvinnor och i en intervju (*Ja till livet: Hur påverkar aborten unga kvinnor?*) säger psykiatriker Mikaela Blomqvist-Lyytikäinen att: ”Vårt samhälle borde absolut satsa på att lära ut hur psykiskt skadligt det kan vara med samlag i allt för unga år.” Att det är kvinnan som befinner sig i riskzonen för denna skadlighet förklaras hos MRO av Pelle Poluha i ”Argumenten för abort” med att:

Mannen kan tömma sin säd och sedan lämna henne och låta henne bära ansvaret helt själv. Kvinnan kan bli gravid mot sin vilja och tvingas utstå det omgivande samhällets makt och dom. Den putande magen blir ett synligt tecken på hennes eventuella snedsteg medan samma snedsteg inte påverkar mannen nämnvärt.

Att ha sex utan att vilja bli gravid blir här till ett snedsteg för *kvinnan* och jag anser de kristna influenserna är starka – inte minst för att de troende amerikanska pro-life aktivisterna förmedlar liknande tankar om sexualmoralens förfall i de intervjuer Kristin Luker gjort. Även hos Luker framträder en bild av att sexualundervisningen i skolan, liksom preventivmedel, gör att antalet tonårsgraviditeter ökar – och att avhållsamhet därmed är den enda lösningen. (Luker 1984:158-175)

Den moraliska dimensionen hos sexualakten kopplas i diskurserna till kvinnan för att hon kan komma att bära synliga bevis *och* för att hon förväntas vilja ha barn i större utsträckning än mannen – det vill säga att hennes sexualitet endast anses ha ett reproduktivt syfte. I ”Kvinnans rätt” skriver Selander att ”[...] en graviditet är en helt naturlig moderbarnrelation. [...] en graviditet är ett helt naturligt tillstånd.” och i ”Frågor och svar” står det att ”Det är en naturlig föräldra-barn relation som alla människor går igenom vid den åldern. [Vilken ålder anges inte]”. ”Naturligheten” i moderskapet anges som orsak till den skuld många kvinnor kan känna vid abort och ovan nämnda psykiatriker, Blomqvist-Lyytikäinen, säger att:

När flickan utvecklats och hon blivit psykiskt redo för ett stabilt parförhållande, är det ganska sannolikt att en tidigare abort dyker upp igen i medvetandet eller undermedvetandet. [...] Det är ju vanligt och naturligt att flickan helst döljer sina tidigare abortupplevelser för sin partner, men det gör det svårt för partnern att kunna förstå flickvännens ångest [...]. Flickan lider ofta av svåra skuldkänslor [...].

I diskursanalytisk mening är den ”naturlighet” Blomqvist-Lyytikäinen uttrycker *konstruerad* och om kvinnans koppling till skulden i det sexuella mötet skriver Kate Millett i *Sexualpolitiken* (1970), mycket träffande, att:

Den skuldkänsla som i alla patriarkaliska kulturer vidlåder sexualiteten läggs med överväldigande tyngd just på kvinnan, som kulturellt sett betraktas som den skyldiga eller i varje fall den mest skyldiga parten i nästan alla sexuella förbindelser, oavsett förmildrande omständigheter. En tendens till konkretisering av kvinnan gör henne oftare till sexualobjekt än till människa. (Millett 2012:61)

Skuldbeläggningen inom båda diskurserna följer därmed den västerländska diskurs som säger att tjejer *egentligen* inte vill ha sex. Inte bara på grund av den moral som skrivs in i deras kroppar utan också för att sexuell erövring i viss mån inbegriper transcendens, som kvinnan i sin förväntat passiva roll inte kan uppfylla. Skulden medför i vissa fall mörkläggning, eller som Blomqvist-Lyytikäinen uttryckte det: ”Det är ju vanligt och naturligt att flickan helst döljer sina tidigare abortupplevelser för sin partner [...]”. Att kvinnor inte gärna delar sina erfarenheter om abort tyder på internalisering av skulden, som citatet här ovan reproducerar. Edwards skriver med referens till

Ulrika Milles att ”Det finns snart bara två tabun kvar i vårt samhälle, den dåliga modern och den kvinna som tycks välja abort med fel inställning” (Eduards 2007:122) då hon motiverar varför kvinnor även i dagens Sverige så sällan talar om sina aborter. Talas det inte om aborter – och goda erfarenheter därför inte sprids – ja då blir det också lättare för motståndsdiskurserna att hålla liv i gamla föreställningar om moral, som allt sedan myten om Pandoras ask bundit kvinnan till skulden.

Ovan skrev jag att diskursordningens syn på kvinnan genererar stereotyper, som med hot om skuld begränsar individuella kvinnors handlingsmöjligheter. Snarare än att namnge dessa, vilket riskerar att förstärka synen på kvinnan som objekt, vill jag ge en förklaring till den sexualmoral som präglar diskurserna. I ett tidigare avsnitt skrev jag med referens till Seyla Benhabib om att kvinnans kropp är den plats på vilken samhällen skriver in sin moraliska ordning (vilket är omöjligt att göra på mannen så han i första hand ses som transcenderande subjekt). Jag har också citerat Robyn Longhurst då hon beskriver graviditet som en markör av särskiljandet könen emellan – eller som en bekräftelse på olikhet. En kvinnas avståndstagande från moderskap blir således ett motstånd mot en fullt uttryckt kvinnlighet, som i samklang med ett aktivt sexuellt samliv stämmer illa överens med bilden av kvinnan som passivt objekt. Eller som Maud Eduards uttrycker det, att aborträttigheter blir ett hot mot föreställningen om kvinnan som *moder* (Eduards 2007:121). Vidare skriver Kate Millett att: ”Den begränsande roll [passivitet, okunnighet, mildhet, ’dygd’ och ineffektivitet] som här *tillerkänns* kvinnan strävar mot att hålla henne nere på den biologiska erfarenhetens nivå. [Min kursivering.]” (Millett 2012:35) – vilket i sammanhanget belyser att kvinnans koppling till moderskap är en aktiv process patriarkatet utövar *mot* henne.

Eftersom en graviditet *alltid* inbegriper sex (i mitt material) följer en annan given slutsats av diskursernas sexualmoral, nämligen att det måste finnas bra och dåligt sex. Fanny Ambjörnsson skriver i *Vad är queer?* (2006) om den *sexuella värdehierarki* Gayle Rubin presenterade i artikeln ”Thinking Sex” år 1984. I denna skisserade Rubin en karta över hierarkin hos olika sexuella handlingar – det vill säga den status de har i samhället. Kartan tog form av två cirklar, där den inre har hög status/är önskvärd och den yttre har låg status/är fördömd (Ambjörnsson 2006:85-88). Hur sexualitet omnämns inom diskurserna stämmer i många fall överens med Rubins hierarki: diskurserna skyr den sexualitet som inte är monogam/inom äktenskapet/heterosexuell/reproduktiv. Rädslan för sex *utom förhållandet* märks inte minst då *Ja till livets* hemsida sprider mycket information om könssjukdomar och hur lätt de smittar (*Ja till livet*: Hem). Informationen syns på så många sidor att en känsla av skrämselpropaganda infinner sig – eller snarare upplevelsen av att *Ja till livet* förmedlar en modern, medicinskt förankrad, version av kyrkans varningar för utomäktenskapligt sex. Den medicinska förankringen underbyggs av att Tomas Seidal och Gunilla

Gomér är läkare respektive sjuksköterska och därmed kan tala från en maktposition gentemot enskilda individer, enligt principen om att kunskap är makt.

KVINNAN ÄR MODER – MANNEN ÄR SUBJEKT

Hitintills har jag bara talat om kvinnor och moderskap, men jag vill också diskutera mannens roll i sammanhanget. Tomas Seidal skriver i ”9 svar på vanliga frågor om abort” att: ”Dessutom påverkas kvinnans beslut av andra faktorer. [...] [exempelvis] hur mycket ansvar som barnets far tar för den ofödde.” och hos *MRO* i ”Frågor och svar” står det att: ”Vi vet att skuldfrågan är mycket komplex. En del kvinnor blir oerhört pressade till att göra abort – av sina män, av föräldrar eller av vänner. [Men] [e]n del kvinnor gör abort trots en bra relation med mannen och en god ekonomi.”. Jag upplever att dessa citat ringar in tre poänger jag vill göra. För det första implicerar det att pappan *inte* har samma ansvar för barnet som modern: pappans eventuella närvaro ses snarare som en bonus vissa kvinnor/foster har. Det finns inte heller – i hela materialet – en enda text som kritiserar eller moraliserar kring fäders uteblivna föräldraskap. För det andra framträder den förvrängda uppfattningen om att de flesta kvinnor alltid vill genomföra en graviditet – oavsett bakgrund. För det tredje målas den kvinna som väljer att göra abort utan speciell anledning agera oförklarligt, eller närmast farligt avvikande eftersom hon går emot människovärdesprincipen som säger att hennes autonomi är underkastad fostrets. Mina slutsatser stöds av att Katha Pollitt skriver att ansvaret som åläggs en gravid kvinna saknar motstycke hos den man som är far till barnet. Eller med andra ord att kvinnor avkrävs fullständig disciplinering för att tillgodose fostrets behov – medan faderns inverkan på graviditeten knappt uppmärksammas. Pollitt skriver att detta dras till sin spets då det ställs i relation till mäns våld mot kvinnor – en av tolv amerikanska kvinnor blir slagna av sin partner under graviditeten. Detta, om något, kan räknas som våld – men det uppmärksammas knappt då mannens kropp sällan eller aldrig ställs i relation till fostrets. Därför anser Pollitt att ”fetal rights” inte är något annat än ett uttryck för kontroll av kvinnor – som med hjälp av aborten för första gången i historien har reproduktiv makt. (Pollitt 1998:294ff)

Att porträttera abortsökande kvinnor som dåliga mödrar (i vissa fall ”monster”) är en konsekvens av det uteblivna faderskapet och den skuld jag tog upp i föregående avsnitt, då det återigen riktar strålkastarljuset mot kvinnan och bort från mannen. Det blir en sista utpost för att stärka fostrets status som super-subjekt och ett sätt att dölja att det diskursiva föräldraskapet ställer orimliga krav på kvinnor, samtidigt som vare sig fäder eller staten kan fällas för uppenbara tillkortakommanden. Susan Bordo skriver att de abortkritiska organisationernas försök att framställa kvinnor som monster som gärna skrapar ur foster ur kroppen ”like leftovers off a plate” måste utmanas då de till sin natur är grymma med tanke på hur dåligt de överensstämmer med de flesta kvinnors levda erfarenhet. Bordo citerar en förlossningsläkare som uppgett säger att de

flesta kvinnor han möter ”would cut of their heads to save their babies” – det vill säga att de flesta mödrar *själva* vill göra allt det kan för sina barn. (Bordo 2003:83;95).

OCH PATRIARKATET SKÄLVDE – SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I min uppsats har jag gjort en diskursanalytisk studie av text och bild hämtad från den internetbaserade verksamheten hos de abortkritiska organisationerna *Ja till livet* och *Människorätt för ofödda*. *Diskursordningen* har utgjorts av hemsidornas samlade texter och i analysen har jag funnit två diskurser som jag har lokaliserat till respektive hemsida: *Folkmord pågår – MRO* och *Familjen framför allt – Ja till livet*. Uppsatsens övergripande *syfte* har varit att urskilja hur kvinnan och hennes kropp konstrueras inom den svenska antiabortrörelsens internetbaserade verksamhet och jag har arbetat utifrån tre *frågeställningar*: Vad karaktäriserar diskurserna inom diskursordningen? Hur framställs kvinnan och hennes kropp? Vilka idéer om kön figurerar i framställningarna? För att besvara frågeställningarna har jag fört in feministisk *teori* som cirkulerar kring kvinnligt subjektsskap och jag har analyserat abort i relation till graviditet och/eller moderskap. Med hjälp av Simone de Beauvoirs teori och syn på kvinnans situation har jag förklarat varför kvinnan tilldelas ett outtalat ansvar för människans reproduktion – vilket gör att abort går att framställa som onaturligt och avvikande. Jag har också använt teori av Robyn Longhurst för att förklara varför kvinnors erfarenheter konsekvent undermineras och rationalitet ifrågasätts och jag har visat att detta synsätt återspeglas i diskursernas syn på kvinnans (o)förmåga att ta ”rätt” beslut kring den egna kroppen. Slutligen har jag använt texter av Katha Pollitt och Susan Bordo för att problematisera den medicinska västerländska diskursen som i allt större utsträckning fråntar den gravida kvinnan subjektstatus och jag har visat att de abortkritiska organisationerna tillskriver fostret status som super-subjekt.

Gemensamt för alla texter inom diskursordningen är att *modaliteten* (hur texten kommer till uttryck) präglas av hög grad av *affinitet* (instämmande) och att det förekommer *sanningseffekter*. *Vokabulären* består i hög grad av starka ord som många gånger relateras till moral och textens *grammatik* är bristfällig: språket är ofta undermåligt och präglad av upprepningar. Det betyder med andra ord att texterna förmedlar ett budskap om att abort alltid är fel oavsett omständigheter – det enda undantaget är att *Ja till livet* anser att abort är acceptabelt om kvinnan utsatts för våldtäkt. Sanningseffekterna underbyggs av att texterna saknar nyansering och att godtyckliga premisser ofta ställs upp som sanningar och *Ja till livet* använder begreppet *fakta* på ett sätt som jag finner arbiträrt. De *diskursiva praktikerna* bakom texten karaktäriseras av att texterna producerats i en kristen kontext av i huvudsak manliga skribenter och jag har visat att det finns kristna inslag på hemsidorna, bland annat länkar till kristna bloggar och tidningar. Vidare har jag konstaterat att texterna anspelar på andra diskurser för att tillskriva sig trovärdighet, det vill säga att jag har funnit tecken på *interdiskursivitet*. Jag har funnit inslag av en *västerländsk historiediskurs* genom åsyftningar på

Förintelsen och folkmord, dessa alluderar på att den ”västerländska moralen” är ”högtstående”, vilket i sin tur leder till andrafiering av andra kulturer. *Ja till livet* anspelar också på en *omvårdande familjediskurs* som har stora likheter med abortmotstånd i USA, vilket placerar svenskt abortmotstånd i ett större sammanhang. Relationen till amerikanskt abortmotstånd stärks också av en gemensam *sexualmoral*, en diskurs som säger att tjejer inte själva vill ha sex utan gör det för *andras skull*. Slutligen har jag funnit spår av en *medicins diskurs* i vilken fostret, eftersom det har en egen DNA-uppsättning, framställs som *individ/person*.

Båda diskurserna karaktäriseras av att man vill inskränka den fria aborten och att den så småningom skall avskaffas. *Ja till livet* vill se att ”abortlagen förändras försiktigt” medan *Människorätt för ofödda* omgående vill införa restriktioner. Att *Människorätt för ofödda* har en mer rättfram agenda påverkar också deras strategi: en stor del av föreningens verksamhet inriktar sig på att visa bilder på aborterade foster, medan *Ja till livet* har ett mer textorienterat angreppssätt där man lyfter fram familjen som vägen till lycka. *Ja till livet* fäster även stor vikt vid begreppet fakta, min analys har som ovan nämnt visat att termen används godtyckligt. Gemensamt diskurserna emellan är att de utger sig vara religiöst obundna, men vid närmare granskning har starka kopplingar till kristendom. Vidare är majoriteten av de texter som produceras inom diskurserna skrivna av män om kvinnor och *moral* är ett centralt begrepp inom båda diskurserna. Jag har kritiserat denna begreppsanvändning och hävdar med teoretiskt stöd att den leder till anti-intellektualism.

Kvinnan och hennes kropp framställs inom diskurserna främst som instrument för reproduktion – detta uttalas inte explicit utan i termer av *naturlighet, det naturliga moderskapet* och genom att lyfta fram den heterosexuella *familjen* som föredöme. I relation till detta har jag även tagit upp att kvinnan är sexualiserad, utan att tillskrivas en egen sexualitet. Analysen har också visat att diskurserna i den stund befruktningen sker reducerar kvinnan till en behållare för det liv som kan växa och som hon enligt den ”moral” som existerar inom diskurserna ska underkasta sig. Jag har också diskuterat att kvinnor har svårt att göra motstånd mot denna nidsbild, då själva sinnebilderna av kvinnan karaktäriseras av irrationalitet och den gravida kvinna som vill förhandla kring sin kropps (gravida) status inte förväntas kunna ta rationella beslut. Jag har kommit fram till att huvuddragen i motståndsdiskurserna, i relation till kvinnlig autonomi, karaktäriseras av tre drag: att fostret tilldelas super-subjektstatus, att den gravida kvinnan berövas sitt subjektskap och att kvinnor som vill göra abort närmast porträtteras som monster. Detta innebär i förlängningen att gravida kvinnor avhumaniseras – att de blir till levande kuvöser.

I framställningarna framträder tydligt två olika idéer om kön som går att sätta i relation till Simone de Beauvoirs begrepp *immanens* och *transcendens*. Analysen har visat att dessa termers definition stämmer överens med hur materialet framställer män och kvinnor: *kvinnan är moder och*

mannen är (transcenderande) subjekt. Med det vill jag ha sagt att diskurserna nästan uteslutande riktar in sig på att kritisera kvinnor och moderskap, vilket jag också har visat är karaktäristiskt för abortmotstånd – mannen sätts aldrig i relation till fostret och kommer således inte heller att kritiseras. Därför har jag med stöd av teorier om kroppslighet hävdad att upplevelsen av världen (fortfarande) är könad och att kvinnor i stor utsträckning begränsas av immanensen och omgivningens förväntan om att de ska (vilja) reproducera sig. Det leder till att det värde människovärdesprincipen tilldelar alla människor – enligt motståndsdiskurserna – är oändligt stort *men* beroende av kön. Jag har nämligen argumenterat för att den kvinna som blir gravid fråntas sin autonomi då hennes självbestämmande underkastas människovärdesprincipen, eftersom hon ses som en behållare till fostret. Därmed menar jag att det skapas en kollektiv skevhet manlig och kvinnlig autonomi emellan i diskurserna, det vill säga att kvinnan förvägras transcendens.

Kate Millett skrev att ”Familjen är patriarkatets viktigaste institution” (Millett 2012:41) och jag ser aborträtten som en del av feministisk aktivism därför att den kan stärka den kvinnliga subjektstatusen. Den ger kvinnor möjlighet att styra över sina liv, den väg de själva vill vandra – oavsett om den riktning de väljer innefattar barn eller inte. Enligt Simone de Beauvoir är den vanligaste myten om kvinnan att moderskapet kommer att göra henens liv fullständigt (de Beauvoir 2002:620) och jag anser att den myten lever vidare än idag. Jag tror också att det finns instanser i samhället som har intresse av att denna myt fortlever, för med en oreglerad abort kan ingen man skaffa sig barn utan en kvinnas samtycke (Eduards 2007:88f). Genom historien har dessutom rätten att bestämma över liv och död varit förbunden den suveräne mannen och hans överlevnad (Foucault 2002:137) vilket betyder att aborträtten innebär en maktförflyttning från den kollektiva gruppen män till den kollektiva gruppen kvinnor. Det betyder att patriarkatet utmanas varje gång en kvinna tar makt över sitt eget liv, sin egen kropp och i beslutsfattandet kring det egna livet gör sig själv till ett transcenderande subjekt. Därför ser jag abort som en del av det feministiska projekt som utmanar rådande patriarkala kunskapsregim. Jag hoppas att min uppsats har belyst att också den svenska staten förhandlar kring kvinnors kroppar, även om det är just *abortmotståndet* som i mina ögon utgör symptom på den patriarkala frustration kvinnligt självbestämmande genererar.

REFERENSER

TRYCKTA KÄLLOR

- Ambjörnsson, Fanny (2006), *Vad är queer?* Stockholm: Natur och Kultur.
- Bardell-Carlbring, Susanne (red.) (2012), *Abort*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut & Gothia Förlag.
- Beauvoir, Simone de [1949] (2002), *Det andra könet*. Stockholm: Norstedts.
- Bordo, Susan [1993] (2003), *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture, and the Body*. Berkeley: University of California Press.
- Butler, Judith [1990] (2007), *Gender Trouble*. New York: Routledge.
- Eduards, Maud (2007), *Kroppspolitik: Om Moder Svea och andra kvinnor*. Stockholm: Atlas.
- Ehrenreich, Nancy (ed.) (2007), *The Reproductive Rights Reader: Law, Medicine and the Construction of Motherhood*. New York: New York UP.
- Foucault, Michel [1976] (2002), *Sexualitetens historia 1: Viljan att veta*. Göteborg: Daidalos.
- Gemzöe, Lena (2002), *Feminism*. Stockholm: Bilda Förlag.
- Grosz, Elizabeth (1994), *Volatile Bodies: Toward a Corporeal Feminism*. Bloomington: Indiana University Press.
- Haraway, Donna (1988), "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective", i *Feminist Studies* 14(3).
- Hemlin, Carolina & Lindquist, Kristina (2012), "Kriget mot klinikerna" i *OTLAR* 31(2).
- Lennerhed, Lena (2008), *Historier om ett brott. Illegala aborter i Sverige på 1900-talet*. Stockholm: Atlas.
- Longhurst, Robyn (2001), *Bodies. Exploring fluid boundaries*. London: Routledge.
- Luker, Kristin (1984), *Abortion and the Politics of Motherhood*. Berkeley: University of California Press.
- Millett, Kate [1970] (2012), *Sexualpolitiken*. Stockholm: Pocky.
- Pollitt, Katha [1990] (1998), "Fetal Rights: A New Assault on Feminism" i Ladd-Taylor, Molly & Umansky, Lauri (eds.) *Bad Mothers: The Politics of Blame in Twentieth-Century America*. New York: New York University Press.
- Rosenberg, Tiina (2002), *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas.
- Winther-Jørgensen, Marianne & Philips, Louise (1999), *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Yuval-Davis, Nira (1997), *Gender and Nation*. London: Sage.

ELEKTRONISKA KÄLLOR

Adlibris (2013), *Ett barn blir till*.

<http://www.adlibris.com/se/product.aspx?isbn=917424275X>

Fredriksson, Rolf (2012), ”Därför väcker Tonio Borg starka känslor” i *SVT*.

<http://www.svt.se/nyheter/varlden/darfor-vacker-tonio-borg-starka-kanslor>

Lagerwall, Katarina (2013), ”Abortmotståndarna i USA på frammarsch” i *DN*.

<http://www.dn.se/nyheter/abortmotstandarna-i-usa-pa-frammarsch>

Nationalencyklopedin (2013), ”Moder Teresa”.

<http://www.ne.se/moder-teresa>

Poluha, Pelle (2013), ”Om sajten”.

<http://basun.poluha.se/om/>

Seidal, Tomas (2010), ”Tystnadens kultur omger abortfrågan” i *Dagen*.

<http://www.dagen.se/opinion/debatt/tystnadens-kultur-omger-abortfragan/>

Selander, Mats (2013), ”Om Mats Selander”.

<http://matsselander.wordpress.com/about/>

Sverigedemokraterna (2013), ”Abort”.

<https://sverigedemokraterna.se/vara-asikter/var-politik-a-till-o/>

JÄTILLIVET

Abort - fakta (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=67>

Abort - En mänsklig rättighet? (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=54>

Alla sa ”ja”, men ingenting hände (2007-07-06**) (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNews.do?NewsID=0714>

Efter aborten (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=92>

Etiskt problem eller statsfinansierad abortindustri? (2006-06-28**) (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNews.do?NewsID=0288>

Fakta (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=146>

Fosterutvecklingen (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=250>

Hem (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/>

Hur påverkar aborten unga kvinnor? (2013-05-08)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=40>

Inför en samvetsklausul i vården (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=188>

Känner fostret smärta (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=97>

Människovärde och etik (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=62>

Om ordföranden (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=440>

Om Ja till livet (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=145>

Skolläkare: ”Tjejer drabbas hårdare” (2006-03-22**) (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNews.do?NewsID=0202>

Sverige världsledande i abortstöd (2006-06-28**) (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNews.do?NewsID=0427>

Varför kan kvinnor komma att må dåligt av abort? (2007-09-14**) (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNews.do?NewsID=0807>

9 svar på vanliga frågor om abort (PDF) (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNavMenu.do?menuID=67>

34 978 barn fick aldrig födas 2005 (2006-06-28**) (2013-05-08*)

<http://www.jatillivet.se/viewNews.do?NewsID=0290>

*Anger det datum då hemsidan besöktes.

** Anger det datum då texten publicerades.

MÄNNISKORÄTT FÖR OFÖDDA – MRO

Abort och våldtäkt (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/14>

Argumenten för abort (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/5>

Folkmord pågår (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/6>

Foster 7-10 veckor (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/2>

Foster 10-24 veckor (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/9>

Frågor och svar (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/43>

Hem (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/>

Illegala aborter del 1 (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/26>

Illegala aborter del 2 (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/30>

Kvinnans rätt (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/12>

Om att visa bilder (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/1>

Om MRO (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/8>

Pågående abort (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/10>

Tal vid sorgemanifestationen (Mats Selander) (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/18>

Tal vid sorgemanifestationen (Sigrid Bergström) (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/19>

Är du önskad lilla vän? (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/7>

Är vi extrema (2013-05-08*)

<http://www.abortnej.se/?q=node/4>

*Anger det datum då hemsidan besöktes. Datum för publicering saknas för samtliga texter.